

Estlands-nytt

Utgitt av Norsk-estisk forening

Estlands historie II

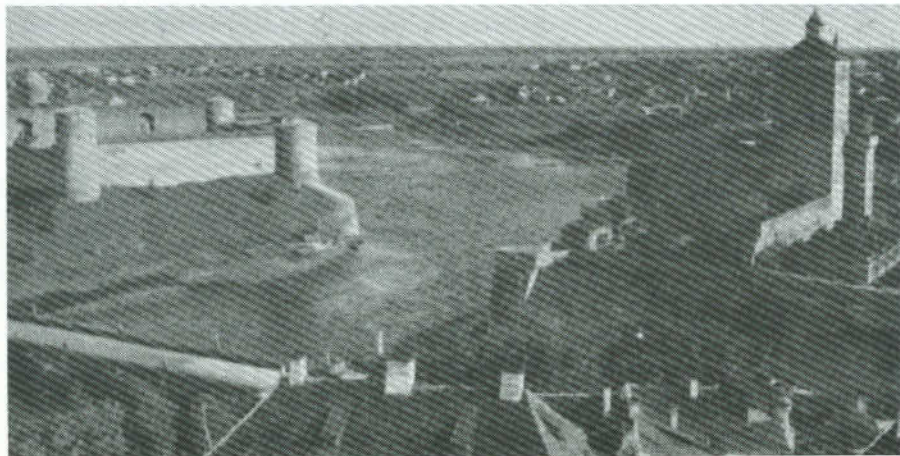
Av Jostein Langmyr

Første del av denne oversikten stod i forrige nummer. Der ble Estlands historie behandlet i korte trekk fram til slutten av den første selvstendighetsperioden. Framstillingen nedenfor konsentrerer seg om tapet av selvstendigheten, krigen og sovjetokkupasjonen. I neste nummer får vi tredje del. Stikkordene der er Sovjets oppløsning og Estlands utvikling som selvstendig stat.

Estland var blitt selvstendig i 1918 og måtte som en liten stat forsøke med alle midler å finne støtte på utenlandsk hold. Utenrikspolitikken hadde som sitt overordnede mål å verne den nye selvstendigheten. Landet ble medlem av Folkeforbundet 1921 og stilte seg nøytralt i forhold til stormaktene.

Selv om Sovjet hadde anerkjent de baltiske lands selvstendighet, var det ingen tillit i forholdet. Sovjet så nærmest på Baltikum som et vestlig oppmarsjrområde mot sovjetiske interesser. Samtidig var det i Vesten minimal interesse for å engasjere seg sikkerhetspolitisk i randstatene. Baltiske tilnærmingsforsøk til Finland og Sverige

(Fortsetter på side 4)

Estlands-nytt

Allment tidsskrift for Estlands-interesserte

Utgever: Norsk-estisk forening

Adresse:

Estlands-nytt

c/o Harald Ryeng

2162 Brårud

e-post: haryeng@online.no

Redaksjon:

Turid Farbregd

Granvägen 14 A 36

FIN - 00270 Helsingfors

Tlf.: +358-94771488

e-post: turid.farbregd@pp.kolumbus.fi

Ivar Otto Iversen

Dagbov. 24

1406 Hebekk

Tlf.: 64 87 17 58

Redigering/layout av dette nr.:

Else-Jannike Johansen

Vækerø terr. 10 B

0282 Oslo

Tlf.: 22 50 63 86

Redaksjonen avsluttet 7.6. 1998.

Stoff til neste nummer må

sendes redaksjonen ved Else-Jannike

Johansen senest 15. august 1998.

Annonsepriser:

1/1 side kr. 1.200,-

1/2 side kr. 600,-

1/4 side kr. 400,-

Ill. på forsiden: Gammelt bilde fra Narva: Øst og vest på hver sin post. Festningen Hermann (t.h.) på vestbredden av Narva bygget av danskene i siste halvdel av det 13. århundre og russiske Ivangorod bygget i det 15. århundre.

Av innholdet

Svein Hullstein:	8
Universitetssamarbeid	
Arkeologiske kontakter	9
Økonomisk utvikling	11
Årsmøtereferat NEF	14
Presseetikk og media	16
Kan det bli estarar av russarar?	19
Kultur	24
Bøker	25
Botolv Helleland:	30
Lov om stadnamn	
Estiske namn	32
Oppslagstavla	33
Postkassa	34
Kriminalitet	36
Kryssord	38

Turistguide - midtsidene

Frå redaksjonen

Når Estlands-nytt kjem ut så pass uregelmessig som hittil, og berre med fire nummer i året, er vi ikkje heilt ajour med alt som skal skje rundt omkring i Estland og Noreg. Ofte kan vi gleda oss over hjelp og rapportering frå lesarane. Slikt får vi aldri for mykje av. Det er vesentleg å registrera aktivitet. Mellom anna gjev det idear og impulsar til andre som vil setja i gang med eigne prosjekt for kontakt og vennskap mellom landa våre. Derfor innfører vi spaltene Opplagstavla og Postkassa.

Alt materialet vi får, blir nøye lese og arkivert. Så fortvil ikkje om du har sendt inn ein lang rapport og den berre får summarisk eller ingen omtale. Det er mange omsyn å ta: plassen, lesarinteressa, spreiding og/eller konsentrasjon av tema osv. osv. Alt du bidreg med er viktig. Og rekk vi ikke å nemne eit viktig arrangement i førevegen, så kan vi likevel seia noko på etterskot. Betre for seint enn aldri! Så altså: Takk til alle som har sendt inn stoff!

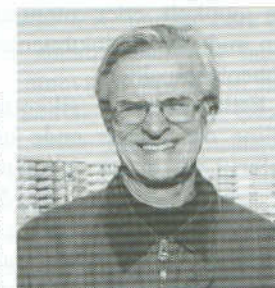
Fra lederen i Norsk-estisk forening

Kjære leser!

Årsmøtet i Norsk-estisk forening har på sitt møte i Åmars valgt meg som ny leder i foreningen. Siden jeg er ny både i foreningen og i styret er det med atskillig respekt og noe frykt jeg nå har tatt på meg denne jobben. Når jeg allikevel på forspørsel til slutt sa ja til dette, er det fordi at jeg har blitt en god Estlandsvenn de siste år og det er viktig at styret i foreningen får fylt opp alle ledige plasser og oppgaver. Jeg har også det bestemte inntrykk at foreningen arbeider godt og at det i styret og utenfor er mange som har lang erfaring og som vil hjelpe meg i dette arbeidet.

Til daglig arbeider jeg som spesialrådgiver hos fylkesrådmannen i Buskerud fylkeskommune. Buskerud fylkeskommune har siden 1991 hatt et stort og godt samarbeid med Pärnu fylke i Estland. Det er gjennom dette samarbeidet jeg har lært Estland å kjenne og fått min interesse vakt. Samarbeidet omfatter mange områder (utdanning, helse, samferdsel, planlegging, energi, frivillige organisasjoner osv). Gjennom dette har jeg lært å kjenne mange estlendere og gode kontakter er knyttet mellom mennesker i Buskerud og Pärnu. Jeg håper at jeg sammen med resten av styret og alle andre kan videreutvikle foreningens arbeid til beste for forholdet mellom nordmenn og estlendere. Jeg håper mange av dere lesere finner bladet interessant. Meld gjerne inn nyheter/meldinger og synspunkter som dere vil dele med andre. Vel møtt til et fortsatt godt virke for Norsk-estisk forening.

Bjarne Stabæk

(forts. fra s. 1)

gav heller ikke resultater, landene i Skandinavia var selv for små til å føre en politikk som av stormaktene kunne oppfattes utfordrende eller true nøytraliteten.

Estland og Latvia inngikk en forsvarsavtale i 1923 som i mer begrenset form fra 1934 også omfattet Litauen. Ikke-angrepspakter ble inngått med Sovjet i 1932 og med Tyskland i 1939. Da de to stormaktene 23. august 1939 i Moskva inngikk en ikke-angrepspakt seg imellom, ble det utformet et hemmelig tillegg som plasserte Estland i den sovjetiske interessesfæren. Avtalen kalles i Norge gjerne Hitler-Stalin-pakten, i Estland er den oppkalt etter utenriksministrene som underskrev dokumentet: Molotov-Ribbentrop-pakten.

Estlands svake sikkerhetspolitiske stilling og Sovjets onde hensikter ble avslørt i all sin gru i slutten av september samme år. Da satte Moskva fram krav om baser i Estland og understøttet kravet med troppekonsentrasjoner langs grensen. Den estiske regjeringen så det som nytteløst å motsette seg truslene. En avtale ble underskrevet 28. september 1939. Sovjet fikk flåte- og flybaser i Estland, men lovte å la være å blande seg inn i Estlands indre anliggender.

Samtidig gjorde Tyskland forberedelser til å la Sovjet få kontrollen over Baltikum. Den tysk-baltiske befolkningen med røtter 700 år bakover i tida ble "kalt hjem" av Hitler og plassert i områder som nylig var erobret fra polakkene. Da vinterkrigen mellom Sovjet og Finland brøt ut 30. november 1939, opprettet Sovjet enda flere militærbaser i Estland. Vinterkrigens slutt i mars

1940 gav esterne håp om at den største faren var over for deres egen del også.

Men da Frankrike hadde kapitulert for Tyskland sommeren 1940, fikk Estland 16. juni et ultimatum fra Sovjet med krav om utvidet militær okkupasjon og en ny regjering som var villig og i stand til en "ærlig gjennomføring av bistandspakten". Latvia fikk et likelydende ultimatum. Svarfristen var åtte timer. Litauen hadde da allerede 14. juni gitt etter for et liknende ultimatum. De estiske og latviske lederne så seg tvunget til å bøye seg for kravene. Så marsjerte russerne inn 17. juni og okkupasjonen av de tre randstatene var fullført et par dager seinere.

Det sovjetiske presset fortsatte og ble understøttet med kommunistiske gatedemonstrasjoner i Tallinn. Det endte med at riigivanem (= president) Päts utnevnte den statsministeren Sovjet ønsket – legen og lyrikeren Johannes Vares-Barbarus.

Den nye regjeringen legaliserte kommunistpartiet, vedtok en ny valglov og arrangerte valg 14.-15. juli. Valget var en farse der opposisjonskandidater ("fiender av folket") ble nektet å stille opp og det forekom ulike former for valgfusk. (Som en kuriositet kan her nevnes de offisielle valgtallene både for Estland og de to andre randstatene som holdt "valg" samtidig. Valgdeltakelsen ble for Estland oppgitt til 84,6 %, for Latvia 94,7 % og for Litauen 95,1 %. Det offisielle resultatet var 92,9 % for "arbeiderfolkets forbund", dvs. kommunistene. I Latvia ble dette tallet oppgitt til 97,6 % og i Litauen 99,2 %.) Det nye estiske parlamentet kom sammen 21. juli og utropte umiddelbart en estisk sosialistisk sovjetrepublikk. Neste dag

ble det vedtatt å søke om opptak i Sovjetunionen, slik det var krevd i gatedemonstrasjoner dagen før. Det øverste sovjet i Moskva innlemmet Estland i Sovjetunionen 6. august 1940.

Den ferske sovjetrepublikken ble så med vold og tvang tilpasset det nye systemet. Alle andre partier enn det kommunistiske ble forbudt og staten overtok mesteparten av næringslivet. Rubelen skjøv ut den estiske myntenheten kroon. Allerede i juli – før Estland var blitt innlemmet i Sovjetunionen – var riigivanem Konstantin Päts avsatt og deportert til Russland. Han døde i sovjetisk fangenskap 1956. (De jordiske levningene ble oppsøpt og flyttet til Metsakalmistu i Tallinn 1990.) Også mange andre ledende personer ble arrestert og deportert – blant dem 8 tidligere statsoverhoveder og 38 tidligere ministre. Utover høsten ble "antisovjetiske elementer" registrert. Den største enkeltdeportasjonen fant sted om natta 14. juli 1941. Da ble ca. 12 000 personer sendt til Russland og Sibir.

Det tyske angrepet på Sovjet 22. juni 1941 avbrøt den sovjetiske okkupasjonen. Til å begynne med ble tyskerne hilst som befriere. Snart viste det seg at Tyskland hadde sine egne planer. Baltikum ble sammen med deler av Hviterussland organisert i en forvaltningsenhet som fikk navnet Ostland og ble ledet av en rikskommissær. Alfred Rosenberg ble riksmminister for østområdene, han var ledende nazi-ideolog med fødselsattest fra Tallinn. Den tyske okkupasjonen varte i tre år. I denne perioden ble flere tusen estere henrettet. Av den jødiske minoriteten på 5 000 individer, ble 4 500 drept av tyskerne.

(Det blir nå forsket for å finne ut i hvor stor grad estere var behjelpelige med dette.) Totalt gikk om lag 15 000 menneskeliv tapt under den tyske okkupasjonen av Estland. Estiske menn ble mobilisert til arbeidstjeneste. En del ble innrullert i hæren. Flere tusen rømte til Finland der mange gikk frivillig inn i finsk krigstjeneste mot Sovjet, heller enn å kjempe direkte under tysk kommando. (Gjenlevende av disse "Soomeposid" mottar nå krigspensjon fra den finske staten.)

Den tyske retretten begynte etter slaget ved Stalingrad, og Den røde armé truet etter hvert estisk territorium. Esterne øynet nå en sjanse. Siden riigivanem Päts satt i fangenskap, tok Jüri Uluots ledelsen. Han hadde vært den siste lovlige statsministeren i landet (1939-40) og utnevnte Otto Tief til leder for en provisorisk regjering. Uluots oppfordret gjentatte ganger sine landsmenn til å kjempe med tyskerne for å hindre en ny sovjetisk innmarsj. Om lag 70 000 estere sluttet seg til de tyske styrkene og estiske enheter bidro vesentlig til å forsinke den sovjetiske offensiven ved Narva. Tiefs regjering utropte på ny Estlands selvstendighet 20. september 1944, men bare to dager seinere marsjerte sovjet-troppene inn i Tallinn. I slutten av november var hele Estland okkupert og ble igjen en sovjetrepublikk. De estiske soldatene gikk under jorda eller flyktet fra landet.

En motstandsbevegelse bestående av ca. 10 000 "skogsbrødre" maktet ikke å gjøre stort annet enn å skjule seg. Kollektiviseringen av landbruket vanskeliggjorde situasjonen for dem. Dette kombinert med militære ope-

«Det hvite hus» i Tallinn med Lenin-statuen foran. Dette var kommunistpartiets hovedkvarter i Estland. Nå er Lenin borte og bygningen rommer kontorene til utenriksdepartementet (foto TF)

rasjoner og omfattende rassiaer knuste den systematiske motstanden tidlig i 1950-åra.

Mer enn 20 000 estere ble arrestert og for de flestes vedkommende deportert i 1945-46, og ca. 60 000 i mars 1949 i forbindelse med kollektiviseringen av landbruket. Statistikken tyder på at tiltaket var svært så effektivt: 20. mars var bare 8 % av jordbruket kollektivisert. Bare en måned seinere omfattet kollektiviseringen allerede 64 %.

Folketallet i Estland falt i 1940-åra fra litt over 1 100 000 til ca. 850 000. En kvart million mennesker var altså borte. En tredel hadde flyktet til Vesten, en tredel var deportert til de østlige delene av Sovjet, og en tredel hadde falt eller var henrettet. Fortsatt er det færre estere enn det var før krigen. Når

innbyggertallet i Estland omkring 1990 var oppe i 1,6 millioner, kom det seg av massiv russisk innflytting. Andelen estere i befolkningen sank til et lavpunkt på om lag 62 % i 1989. Ca. 8 000 estlandssvensker som var bosatt på øyene i vest, ble med tysk tillatelse evakuert til Sverige i 1943-44.

Med ny underkastning under Moskva fulgte 1950-51 utrensning av lokale kommunister til fordel for russere eller estere oppvokst i Russland, de kunne ha estiske navn, men behersket ikke engang alltid estisk språk. Integrering i den sovjetiske planøkonomien betydde en kraftig industrialisering. Det ble skapt en kunstig industri som måtte få både råvarer og arbeidskraft fra andre deler av Sovjet og som også hadde sine viktigste markeder utenfor Estland. Det

eneste Estland satt igjen med, var sosiale og miljømessige problemer. Levestandarden var noe høyere enn gjennomsnittet i Sovjet (f.eks. 44 % over gjennomsnittet i 1968) og vokste fram til midten av 1970-åra da Bresjnev-stagnasjonen begynte å vise seg.

Territorialt ble Estland mindre ved at områder i nordøst og sørøst i 1945 forvaltningsmessig ble lagt til Russland. I nasjonalt perspektiv og befolkningsmessig var det ingen stor skade, for 90 % av innbyggerne her var russere.

De første åra etter Sovjets andre maktovertaking ble Estland utsatt for ekstrem isolasjon. Den ble noe mildere under Krustsjov. Det kom i gang ferjetrafikk til Finland og det ble mulig å ta inn finsk fjernsyn, særlig i Tallinn.

Etter Stalins død 1953, ble det ikke foretatt flere massedeportasjoner, men det pågikk hele tida en jakt på dissidenter. Først mot slutten av 1950-åra begynner estisk kulturliv å komme seg av lammelsen. I lyrikken debuterer Jaan Kross, nylig hjemvendt etter åtte års deportasjon. I første halvdel av 1960-åra står det fram en ung generasjon forfattere (Kaplinski, Traat, Valton o.a.) som for størstedelen hadde hatt sin barndom i Sovjet-Estland.

Mot slutten av 1960-åra kan en se umiskjennelige tegn på en politisk motstand mot russifiseringen. I 1970-åra gikk estiskfødte kommunister aktivt inn for å erobre posisjoner i partiet, før russifiseringen av kulturlivet igjen ble intensivert og den russiske innvandringen skjøt ny fart.

Til tross for høylydte protester fra mange hold kunne Sovjet arrangere

sine olympiske leker i 1980 med Moskva som hovedarena og hovedstaden i det okkuperte Estland som arena for seilasene. Indignasjonen over dette gav styrke til protester av forskjellig slag høsten 1980.

Da oppmykningen av sovjetsystemet begynte etter at Mikhail Gorbatsjov ble partileder i 1985, oppstod det en sterk bevegelse for demokratisering og nasjonal selvhevdelse i Estland. Dette var forbundet med en angst for at det estiske folket var i ferd med å bli systematisk utryddet. Russere strømmet til landet og fikk tildelt nye leiligheter mens esterne ofte var trengt sammen i saneringsmodne boliger uten særlige utsikter til å kunne bedre sine levekår. På Tallinns gater hørte en oftere russisk enn estisk.

Etter Tsjernobyl-katastrofen gikk det rykter om at først og fremst baltere ble brukt til det farlige oppryddingsarbeidet. I en slik forbindelse hadde følelser og frykt større betydning enn fakta. Og midt i det hele ble det kjent at Moskva satt med planer om intensivert og massiv utnyttelse av fosforittforekomstene i Estland. Hvis disse planene ble realisert, ville det bety innvandring av mer enn 100 000 russere for å dekke arbeidskraftbehovet. Samtidig ville fosforittutvinningen sammen med utvinningen av oljeskifer forvandle det nordøstlige Estland til et månelandskap. Svære forurensinger og ødelagt grunnvann ville gjøre halvparten av landet ubeboelig. Esterne opplevde sterkt at nå var tidspunktet kommet for den avgjørende kampen. Det var ikke spørsmål om det var bedre å være rød enn død. Det var nå eller aldri.

Fortsettelse i neste nummer

Universitetssamarbeid

Av Svein Hullstein

Den 27. mars underskrev dekan Even Hovdhaugen ved Det historisk-filosofiske fakultet i Oslo og dekan Jaan Ross ved Filosofisk fakultet i Tartu en avtale om nærmere samarbeid innen undervisning og forskning. Avtalen omfatter en rekke humanistiske fag og innebærer en viktig satsing på norsk-estisk akademisk samarbeid.

Som et ledd i Universitetet i Oslos satsing på et nærmere akademisk samarbeid med de baltiske stater har Det historisk-filosofiske fakultet nå inngått en intensjonsavtale med sitt søsterfakultet ved Tartu universitet. Bakgrunnen for dette var et ønske om å styrke samarbeidet innen de humanistiske fag og dermed også utvide den tidligere inngåtte institusjonsavtalen mellom Tartu universitet og Universitetet i Oslo (1991). De mediefaglige miljøer og nordistene i Oslo har fra før et godt samarbeid med kolleger i Tartu, og tanken med fakultetsavtalen er derfor både å formalisere denne kontakten og å legge grunnlaget for samarbeid på nye områder.

På bakgrunn av interesse også på estisk side, gjestet en fakultetsdelegasjon fra Oslo Estland 25.-29. mars i forbindelse med undertegnelsen av avtalen. Delegasjonen besøkte Tartu i dagene 26. og 27. mars, hvor samtlige av de norske forskerne holdt gjesteforelesninger i de ulike fagmiljøene. Blant deltakerne var dekan Even Hovdhaugen, professor i tysk Cathrine

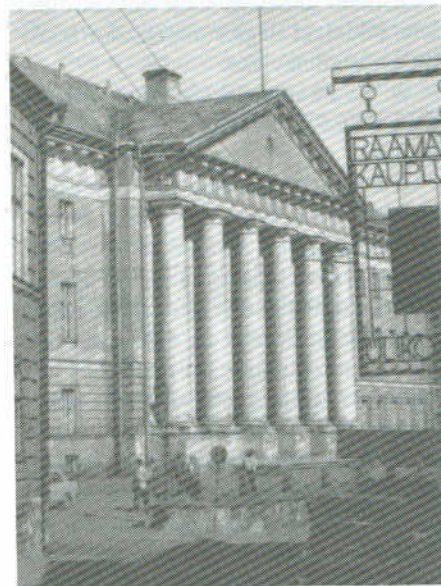
Fabricius Hansen, professor i finsk-ugrisk Laszlo Keresztes, professor i kunsthistorie Magne Malmanger, professor i arkeologi Christian Keller, professor i russisk Jan Ivar Bjørnflaten og leder for Senter for studier i vikingtid og nordisk middelalder, professor Magnus Rindal. I tillegg til å holde forelesninger, fikk de norske forskerne god anledning til å møte kolleger og til å knytte faglige kontakter.

I forbindelse med besøket i Tartu arrangerte også Den kgl. norske ambassade et seminar om Middelalderen i Norge og Estland. Seminaret ble åpnet med hilsningstaler av rektor Peeter Tulviste og ambassadør Kai Lie, og blant foredragsholderne var tre av de norske delegasjonsdeltakerne og fem foredragsholdere fra Tartu universitet. Oppslutningen om såvel middelalderseminaret som de øvrige forelesningene vitnet om god interesse for kontakt mellom Norge og Estland.

Selve samarbeidsavtalen ble undertegnet av de to dekanene Even Hovdhaugen og Jaan Ross i forbindelse med en flott seremoni i universitetets unike og vakre museum for universitetshistorie. Blant de fagområder som nevnes spesielt i avtalen er skandinavistikk, finsk-ugrisk, baltiske og slaviske studier, tysk, historie, kunsthistorie og arkeologi. Avtalen åpner også for samarbeid på andre områder, og under besøket ble det drøftet konkret oppfølging av besøket i form av felles seminarer, utveksling av forelesere osv.

I tillegg til besøket ved Tartu universitet ble det også lagt inn besøk

for den norske delegasjonen ved Vitenskapsakademiet i Tallinn, utdanningsministeriet, og Den pedagogiske høgskolen i Tallinn. På denne måten fikk den norske delegasjonen også et godt innblikk i generelle forsknings- og undervisningsspørsmål i Estland.

Universitetet i Tartu

Arkeologiske kontaktar

Professor i arkeologi Christian Keller ved Universitetet i Oslo har til Estlands-nytt fortalt litt om inntrykka frå Estland då han deltok på middelalderseminaret i Tartu 27. mars i år. Han ser også bakover på sambandet mellom landa våre i førhistorisk tid og på perspektiva når det gjeld fagleg utvikling.

E: Kva inntrykk fekk du av arkeologien og arkeologane i Estland?

CK: Jeg besøkte det nystartede arkeologiske senteret ved Tartu universitet. Det var ikke mange jeg snakket med. De jeg traff var unge, flere av dem ikke ferdig utdannet. Det virket som et nytt og dynamisk miljø, og var preget av en optimisme og utviklingsvilje som sikkert kommer til å gi gode resultater.

Generelt er jo Tartu et gammelt universitet med et meget høyt kvalitetsnivå. Jeg var ganske imponert over det jeg så.

E: Kva slag arkeologisk samband er det mellom Estland og Noreg?

CK: Tilsynelatende ikke så mye. I vikingtid kan det se ut som om vikingene stort sett seilte forbi Estland og inn Finskebukta for å komme inn på de store handelsveiene langs de russiske elvene. Og i middelalderen blir jo både Estland og Norge stort sett redusert til råvareleverandører under det hanseatiske handelsveldet. Korn fra Baltikum ble byttet mot tørrfisk fra Norge. Felles skjebne, med andre ord, men liten eller ingen direkte kontakt.

Derimot er det mer uklart hvordan situasjonen er i de eldre periodene. Jernteppet mellom øst og vest var jo ikke bare en politisk barriere, men også en kommunikasjonsbarriere. Dessuten var det en språkbarriere – noe som endrer seg ettersom engelsk nå er førstevalget blant fremmedspråkene i Estland.

Det er påfallende når man ser på arkeologiske kart over Nord-Europa at svært mange kulturtrekk som slår inn i Norden har sin opprinnelse lenger sør i Europa, øst for jernteppet. Dette avspeiler helt sikkert ikke de forhistoriske realiteter, men er et produkt av manglende kunnskap i vest om funn og kulturutvikling øst for jernteppet.

Denne skjeve kunnskapsfordelingen må rettes opp.

E: Kva kan fagleg kontakt mellom estiske og norske arkeologar ha å seia?

CK: Det har sammenheng med det jeg nettopp nevnte. Vi må først utveksle kunnskap om hverandres forhistorie før vi kan si noe om behovet for direkte samarbeid.

Når det er sagt, så er det klart at det å få de baltiske statene med i "den nordiske familien" betyr at det arkeologiske perspektivet i Norden forandres. Østersjøen har vel på mange måter fungert som kulturformidler, i den forstand at det har vært mye trafikk både langs kystene og over vannet. Dette er ting man nå får anledning til å se nærmere på.

Videre er Estland en representant for den finsk-ugriske språkfamilien. I Norge har vi hatt en tendens til å tenke på det samiske og finske som noe som har kommet inn i Norge på et sent tidspunkt, og som har vært henvist til skogs- og ødeområder som ingen andre var interessert i. Vi vet at dette er et synssett som er foreldet, men mye av disse holdningene henger nok i likevel.

Estland er en del av det sentral-europeiske slettelandet der jordbruk alltid har vært viktig, og det setter det finsk-ugriske inn i en annen kulturell og politisk kontekst enn vi kanskje er vant til.

På sett og vis kan en si at det finsk-ugriske og det germanske møtes både på den skandinaviske halvøya og i Baltikum, men under høyst forskjellige vilkår. I første rekke er dette noe som handler om språk, etter hvert også om etnisitet. Og man skal være uhyre forsiktig med brede generaliseringer om

"germansk" og "finsk-ugrisk" kultur, det er en begrepsbruk som det er vanskelig å forsvare før nasjonalstatene oppstår. Men for arkeologer er det spennende å se i hvilken grad det er likheter og forskjeller i materiell kultur i forhistorisk tid.

Estland inntar en slags nøkkelrolle i dette bildet, et slags europeisk korrektiv til det skandinaviske.

E: Kva kan estiske og norske arkeologar lære av kvarandre når det gjeld metodar?

CK: Jeg vet altfor lite om estisk arkeologi til å svare på dette. Mye av den arkeologiske metodikken er internasjonal, men tilpasset lokale landskap og forhold. Estland er geografisk nokså forskjellig fra Norge, og det preger nok også det arkeologiske inventaret.

Det er alltid nyttig å treffe arkeologer fra andre land og andre akademiske miljø, og det er jo tross alt ikke så veldig mange universiteter i Norden. Jeg er sikker på at kontakten med estlandske arkeologiske miljø vil virke stimulerende for nordiske arkeologer, og vi får håpe at det kan være gjensidig.

For øyeblikket er det faktisk mest kontakt på IT-sektoren. Det kommer av at Estland har startet et prosjekt "Tiger-Leap" (tigersprang), hvor målet er å komme på høyde med Vesten hva angår datateknologi, nettverkstjenester osv. Her har de hatt mye kontakt med IT-folkene på Blindern. Dette vil selvsagt også komme arkeologien til gode etter hvert.

Men for øyeblikket virker det som om Estland delvis er foran oss på dette området. Det har noe med investeringer og prioriteringer å gjøre.

E: Kvar kjem midla frå dersom Universitetet i Oslo skal hjelpe materielt?

CK: Det er nok ikke så mye å hente ut i form av penger eller budsjettposter. Vi har sterke nedskjæringer på universitetsbudsjettet for tiden. Pengene må nok i så fall komme via programmer som Nordensamarbeidet eller Øst-Europa-programmet.

Det meste av hjelpen blir nok på områder som ikke koster noe i form av usolgte eksemplarer av våre egne publikasjonsserier.

Ellers oppfattet jeg det slik at det estiske arkeologmiljøet er forholdsvis lite (det er jo en liten nasjon), og at de var litt på vakt overfor et land så rikt som Norge, selv om rikdommen ikke alltid er like synlig i universitetsbudsjettene.

Vi skal forøvrig være svært forsiktige med å bruke uttrykk som "å hjelpe". Det kan lett skape en form for akademisk arroganse fra norsk side, og det tror jeg rett og slett ikke vi har grunnlag for. Universitetet i Tartu er dobbelt så gammelt som det eldste norske universitetet, og har åpenbart både sterke tradisjoner og et meget høyt generelt kvalitetsnivå.

Jeg tror derfor at det er mer berettiget å snakke om faglig samarbeid enn direkte hjelp. Og her må de estiske arkeologene selv velge hvem de vil prioritere å samarbeide med. Jeg vil tro at i den grad det utvikler seg et mer direkte faglig samarbeid i framtiden, så vil det gå på det man kan kalle "vanlig" akademisk kontakt, dvs. formidling av kunnskap, diskusjon av nye problemstillinger, tips om litteratur av felles interesse, osv. Og det betinger ikke minst at norske arkeologer har noe som er faglig interessant for Estland.

Økonomisk utvikling

Den økonomiske veksten i Estland var fra mars i fjor til mars i år på heile 14,2 % som er ein auke på ti prosent samanlikna med året før. Derved fekk også staten større innkomer enn det var rekna med. Sjølv om eksporten auka, så auka også underskotet på handelsbalansen og utgjorde i fjor EEK 18 milliardar.

Dei utanlandske investeringane var i 1997 dobbelt så store som i 1996. Finnane investerer mest og står bak tredjeparten av den utanlandske kapitaltilførsel. Nummer to blant investorane er Sverige. Mest blir det investert i industri, transport og informasjonsteknikk. Av dei tidlegare sosialistiske landa er det berre Tsjekkia og Ungarn som har fått større investeringar per innbyggjar enn det Estland har fått.

Inflasjonskurven har flata ut, men prisstiging i Estland er framleis raskare enn i Latvia og Litauen.

Offisielt og i statistikkane er arbeidsløysa låg. Variasjonen er likevel stor slik at prosenten i dei sør- og søraustlege utkantstroka (Võrumaa) kjem opp i 26. Gjennomsnittslønna låg i vinter på om lag EEK 4000 i månaden. Lærarar får ca. 2500 medan landsens folk i landbruket svært ofte må nøya seg med mindre enn EEK 1000. Forresten ikkje berre landsens folk: Tredjeparten av estiske familiar er klassifiserte som fattige. (TF)

Pengeekspertar?

Er det nye økonomiske systemet for vanskeleg for estarane? Og spesielt vanskeleg for offentlege personar? Eller forstår dei det berre så altfor godt?

Formannskapet i Tallinn med ordførar **Ivi Eenmaa** i spissen bevilga seg ei ekstra månadsløn i julegratiale. Fleire statsrådar følgde opp med bonusar til seg sjølve, men dei måtte sidan betala ekstrasummane tilbake.

No står tidlegare landbruksministeren, professor **Jaak Leetsaar**, bak ein av dei ferskaste skandalane. Då han slutta i regjeringa, privatiserte han ministerbustaden til seg sjølv for EEK 4204, eller om lag 2300 norske kroner.

Det fem rom store husværet ligg i Tallinn og skulle ut frå prisnivået vera verd EEK 343 589.

Saman med Leetsaar skal også tre andre statstenestemenn i retten klaga for økonomisk ugreie. (TF)

Pengeekspertar!

Vekebladet Kroonika trykte i det første mainnummeret sitt ei liste over dei ti rikaste i Estland. Den vidgjetne **Tiiu Silves** som vart styrtrik på kjøp og sal av metall, er ikkje oppført. Sju av namna er knytta til bankvesenet, to til energiforsyninga og eitt til hotellkjeda Finest Hotel Group. Den einaste kvinna, **Tiina Mõis**, kjem på åttandeplass som solid eigar av aksjar i Hansapank. Grunnleggjaren av den same banken, **Rain Lõhmus**, toppar lista med berre 31 år på nakken. I eit intervju med bladet fortel han at dei første pengane strengt teke ikkje vart tente på ærleg vis. Så er

det vel naturleg at straffelova er den kjæraste lesnaden hans. Me må vel tru at han er ekspert på smutthol og risikorekning.

Likningskontoret avslører verken innkome eller eige, så Kroonika har nytta andre metodar for å finna fram til sine "Ti på topp". Det kan altså finnast andre, minst like rike, men gråare emensar som snik seg omkring i dei estiske bankkorridorane. (TF)

Sinnstilstanden er dårlegare

Det har sidan 1990 vore ein kraftig auke i talet på folk med psykiske problem. Klårast er auken i aldersgruppene under 34 og over 60 år, går det fram av artikkelsamlinga *Eesti rahva tervis* (Folkehelsa i Estland).

Dokter Lembit Mehilane ved psykiatrisk klinikk, universitetssjukehuset i Tartu, fortel at av sosialpsykologiske årsaker lid mange av djupe depresjonar. Bakgrunnen er ein situasjon der folk ikkje har utsikt til å betra levekåra sine, eller dei misser motivasjonen. Akkurat dette må vera eit tankekors for dei som påstår at nettopp dette var det karakteristiske ved sovjetsamfunnet. Sanninga er med andre ord at kommunismen gav dei svake tryggleik. Kapitalismen og marknadsøkonomien er eit system der kvar og ein smir si eiga lykke og samfunnet blir ein brutal kamp der den sterkaste overlever.

Årleg blir det begått bortimot 600 sjølv mord i landet. Mellom fem og elleve prosent av innbyggjarane lid av depresjon. Eit stort fleirtal av desse er kvinner. (*Eesti Päevaleht* 18.4.98, TF)

EVA FINSTAD ER DØD

Rett før tidsskriftet skulle gå i trykken mottok vi et trist budskap- et av våre æresmedlemmer, Eva Finstad er død. Det er ikke riktig å si at vi var sjokkert. Vi visste at hun kjempet mot sykdommen. Men, når virkeligheten innhenter oss så er det ikke til å unngå at meldingen gjorde et stort inntrykk. Flere medlemmer tok kontakt i løpet av den dagen vi leste annonsen i avisen. Det viser at mange visste hva Eva har betydd for arbeidet til Norsk-estisk forening. Som leder av tidligere Foreningen Norge-Estland og med stort engasjement, har hun en stor del av fortjenesten for at vi nordmenn kunne arbeide for Estland i en og samme forening.

Vi kunne fylle et helt tidsskrift med hva Eva har klart å utføre i sin karriere. Som alle vet satt hun på Stortinget for Høyre. Det er ikke vanskelig å fremheve henne som den politiker, som virkelig omsatte ord til handling når Estland og de andre baltiske statene virkelig trengte venner her i Norge. Det vet Estland.

Mine inntrykk av Eva ønsker jeg å sammenfatte kort på denne måten. Ved hjelp av Eva fikk vi bl a lov til å avholde våre medlemsmøter i Stortinget. Det sikret stor interesse. Ingen kunne unngå å føle seg velkommen når en smilende Eva tok imot oss i resepsjonen. Alt var ordnet for at vi skulle kunne ha et nyttig og hyggelig samvær. Hun sørget også for forbindelsen med det politiske miljøet, hun oppdaterte oss med hva som skjedde i forholdet mellom Norge og Estland- kort sagt en frontfigur vi kan takke for at vi fungerer som en forening i dag.

Foreningen vil sikkert markere sin takknemlighet til Eva ved senere anledninger. Så la oss foreløpig bare la tankene gå tilbake til de hyggelige samvær vi har hatt og til hennes nærmeste. Eva- du vil bli dypt savnet!!!

Svein Hagelund

Tidl leder av Norsk-estisk forening

REFERAT FRA ÅRSMØTET I NORSK-ESTISK FORENING 26. MARS 1998 I STORTINGETS KJELLERSTUE

Til stede: 27 medlemmer

Innledning ved leder Svein Hagelund.

Sak 1 : Årsberetning - vedtatt, ingen merknader

Sak 2 : Regnskap

Spørsmål fra Turid Farbrege: "Hvorfor er fondsmidlene skrevet som foreningens eiendel?"

Spørsmål fra Else-Jannike Johansen: "Finnes det ikke statutter?"

Forslag fra Turid Farbrege om å utarbeide statuttene til Norsk-estisk kulturfond.

Styret i samarbeid med T. Farbrege skal utarbeide statuttene til Norsk-estisk kulturfond. Styret klarlegger det til neste årsmøte.

Regnskap klart og oversiktlig gjort, bedre enn forrige år. Godkjent.

Sak 3: Innkomne forslag

Forslag fra styret - endring av vedtektenes punkt 6.1. første punkt: *styret skal bestå av fem faste medlemmer og to varamedlemmer.* Enstemmig vedtatt.

Forslag fra Tore Askilrud: I 1993 delte Foreningen Norge-Estland ut en pris som kaltes "Årets Estlandsvenn". Prisen ble utdelt etter at et hotell hadde tatt i mot ca. 40 tilreisende med gratis overnatting og bispising. Foreningen fikk mye blest om dette. Det er mange personer og foreninger som driver hjelpearbeid for Estland. Vi *burde kunne gi en slik pris hvert år.* Jeg vil henstille til årsmøtet om å gi støtte til dette. Det bør utnevnes personer som kan sette opp statutter for styret. Første utdeling bør finne sted ved neste medlemsmøte eller årsmøte. Møtet gir styret fullmakt til å jobbe videre med dette. Enstemmig vedtatt.

Sak 4: Arbeidsprogram, kontingent og budsjett

Arbeidsprogram vedtatt i to punkter.

Forslag fra H. Erik Riwen: Ta nytt pkt. i arbeidsprogrammet: "I tråd med foreningens formål arbeide med utviklingen av forbindelse mellom Estland og Norge."

Punktet går inn i arbeidsprogrammet mot 3 stemmer.

Kontingent fastsettes til 200 kroner for fullt betalende medlemmer, kr. 60 for studenter og pensjonister. Enstemmig vedtatt.

Budsjettet enstemmig vedtatt.

Sak 5: Valg av styre:

Leder: Bjarne Stabæk, nestleder: Kjersti-Ann Hagelund, styremedlemmer: Anne-Marie Leirfall, Helve Forde, Trond Helleland, varamedlemmer: Tiiu Anderson, Ivar Otto Iversen.

Sak 6: Valg av valgkomite

Leder: Else-Jannike Johansen, medlemmer: Svein Hagelund, Ivar Otto Iversen.

Sak 7 : Valg av revisor

Tore Askilrud

Referent: Tatjana Jalasto-Rodal

NYTT STYRE I NORSK - ESTISK FORENING

På årsmøtet i Norsk-Estisk Forening 26.3.1998 ble følgende valgt til styre:

Leder **Bjarne Stabæk** (ny)

Vannposten 3, 3040 Drammen

Telefon privat 32818833, jobb 32808514

Fax 32808508

E-post: bjarne.stabak@sadm.buskerud-f.telemax.no

Nestleder **Kjersti-Ann Hagelund** (ny)

Dalsåsen 102, 1285 Oslo

Telefon privat 22750402

Anne-Marie Leirfall (gjenvalg)

Sollerudveien 8b, 0283 Oslo

Telefon privat 22730404, jobb 22989600

Mobiltelefon 91373540

Fax 22206915

Helve Forde (gjenvalg)

Vinterkroken 58A, 1364 Hvalstad

Telefon privat 66848032, jobb 66799500

Fax 66799531

E-post: hfo@bridon.no

Trond Helleland (ny)

Konnerudgt. 99, 3046 Drammen

Telefon privat 32895843

Fax 22313849, E-post: trond.helleland@st.dep. telemax. no

Varamedlemmer:

Ivar Otto Iversen

Dagboveien 24, 1406 Hebekk

Telefon privat 64871758

Tiiu Anderson

Ingierkollveien 45, 1410 Kolbotn

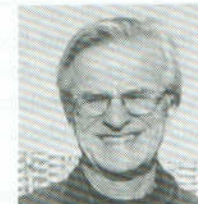
Telefon privat 66808740, jobb 64873032

Ivar Otto Iversen

Tiiu Anderson

Bjarne Stabæk

Kjersti-Ann
Hagelund

Anne-Marie
Leirfall

Trond Helleland

Presseetikk og media

Etter at Estland fekk tilbake sjølvstendet, skjedde det ein eksplosjon i utviklinga av massemedia. Det er sett i gang aviser, tidsskrift, fjernsynskanalar og radiostasjonar.

No får også journalistyrket klårare konturar, fortel **Epp Lauk**, førsteamanuensis på medielina ved universitetet i Tartu. I begynnelsen av februar vart dei første presseetiske reglane vedtekne.

Initiativet til reglane kom frå arbeidsgivarhald. Medverkande i planlegginga var presseforbundet, samanslutninga av kommersielle radiostasjonar og universitetet i Tartu. Journalistforbundet har enno ikkje ein slik posisjon at det maktar å samla dei yrkesaktive om ei sak. Medlemstalet er per i dag 857. Behovet for fastare organisering blir heile tida større. Mediaekspansjonen er framleis sterk og for den ein-skilde journalisten er det stadig vanskelegare å stå aleine.

Interessant er det at dei fleste medlemmene i Journalistforbundet er (ikkje heilt unge) fotografar, lærarar og alt mulig anna enn yrkesskribentar. Dei unge suksessjournalistane held seg på avstand og kan koma til å danna sin eigen organisasjon. For å gjera alt saman endå meir kronglete har ikkje presseforbundet vedteke etikk-kodeksen til journalistforbundet, men hevdar at dei bare godtek kodeksen til IFJ (International Federation of Journalists).

I sovjetperioden hadde estisk presse tronge grenser. I heile landet kom det ut kring 50 aviser og 30 tidsskrift, noko som betydde at svært mange grupper og

interesser var utan talerøyr. No kjem det ut ca. 80 aviser og over 400 tidsskrift. Etterspørselen er god for publikasjonar som konsentrer seg om idrett og forretningsliv. Det same gjeld den kulørte vekepressa som har avsetnad trass i relativt høge prisar. Det er bortimot eit dusin dameblad, og nokre av dei samarbeider med "søsterblad" i Finland. Også funksjonshemma, pensjonistar og mange andre har fått sitt eige organ. Det har vorte både lovleg og lønnsamt å gi ut pornoblad.

Somme av barne- og kulturblada får statleg støtte, men dei aller fleste er reint kommersielle. Den einaste avisa med driftstilskot frå staten er kulturavisa *Sirp ja vasar* (Sigd og hammar) – grunnlagd 1940, og no kort og godt *Sirp*.

Den største avisa er framleis *Postimees* (1949-90 med namnet *Edasi*) – no hovudstadsavis – etter flyttinga frå Tartu ved siste årsskifte. Opplaget ligg mellom 55 000 og 57 000. I tillegg har Estland tre andre riksdekkjande dagsaviser: *Eesti Päevaleht*, *Sõnumileht* og *Ärileht*. Dessutan har hovudstaden middagsavisa *Õhtuleht* (Kveldsavisa), som heilt medvite er utvikla i same lei som nordiske laussalaviser. I begynnelsen av mai i år gjorde det norske Schibsted oppkjøp i Estland slik at dette selskapet står med 34 % av aksjane i *Postimees* og 40 % i *Sõnumileht*. Det blir utgitt to riksaviser på russisk.

Estland har alt sju fjernsynskanalar. Av desse greier berre tre seg økonomisk. Den nasjonale statlege kanalen heiter *Eesti Televisioon*. Kanal to, som er kommersiell og privateigd, sat-

sar på film og underhaldning. Her er Schibsted inne som aksjonær. TV3 er eit aksjeselskap med vesentleg kapital frå det finske reklamefjernsynet MTV.

Den ferskaste kanalen er enno ikkje årsgammal – TV1, som til å begynna med berre dekte Tallinn med omland. Eigaren er eit familieselskap og det filmprega sendetilbodet er vidareutvikla med nyhende. Faktisk er TV1 som nyheitskanal betre enn *Eesti Televisioon* (ETV), meiner Epp Lauk.

Landet har kring 40 kommersielle radiostasjonar. Dei fleste er små lokalstasjonar der det kanskje er berre ein tilsett som tek seg av heile arbeidsskalaen frå det tekniske til golvvasken. Dei kommersielle stasjonane er dominerte av musikk og reklame.

I 1954 vart det oppretta ei journalistline ved universitetet i Tartu, som i 1979 vart omdanna til eit journalistisk institutt. Her vart det i perioden 1957-1997 utdanna om lag 500 journalistar. Dei utgjør kring 20 % av dei journalistane som no er aktive. For tida har instituttet ca. 150 studentar. I tillegg til den teoretiske undervisninga skal dei ha fire veker praksis kvart av dei tre studieåra. Fleire skaffar seg dessutan bladjobbar i studietida. Det er lett for journalistar å få arbeid, og lønna er ikkje så aller verst.

Dei fem faste lærarane blir supplerte med timelærarar. To av lærarane – **Peeter Vihalemm** og **Marju Lauristin** – oppheldt seg i april ein månad som forskingsstipendiatar ved universitetet i Oslo. For å vera universitetslærar – eller lærar i det heile – i dagens Estland, må ein ha ein god del idealisme. Berre med professorlønn kan ein greia levekostnadene, fortel Epp Lauk. Jamvel univer-

sitetslektorar tener klart under gjennomsnittet for lønnsarbeidarar. Dei ville hatt ei klårt betre utcome om dei slutta ved universitetet og vart journalistar.

Den påtroppande rektoren ved universitetet, **Jaak Aaviksoo**, har lova å gjera ein innsats for å betra lønnsnivået. Han hadde oppdaga at dosentane heldt same lønnsnivå som ekspeditørane i universitetsbokhandelen, noko som ikkje stod i høve til utdanning og eksamenar.

Den fattige staten må leggja vekt på undervisninga for å skaffa til vegar kompetanse. Men eit universitet utan forskning er ikkje noko universitet og særleg dei humanistiske og samfunnsvitskaplege institutta må prøva å finna andre utvegar til finansiering av forskningsprosjekt. Når det har vorte eit kriterium for tildeling av stipend og forskningsmidlar at ein har engelskspråklege publikasjonar å visa til, oppstår den absurde situasjonen at emne som er nært knytta til estisk språk og kultur må skrivast på engelsk. Det er ein parallell til situasjonen under okkupasjonen då kravet var å publisera resultat av all vitskapleg forskning i russisk språkform.

Nali – Skjemt

"Kas sa oled rahul hiirelõksuga, mille ma sulle tõin?"

"Ojaa – juba neli hiirt on seda nähes naeru kätte surnud!"

– Er du nøgd med musefella eg skaffa deg?

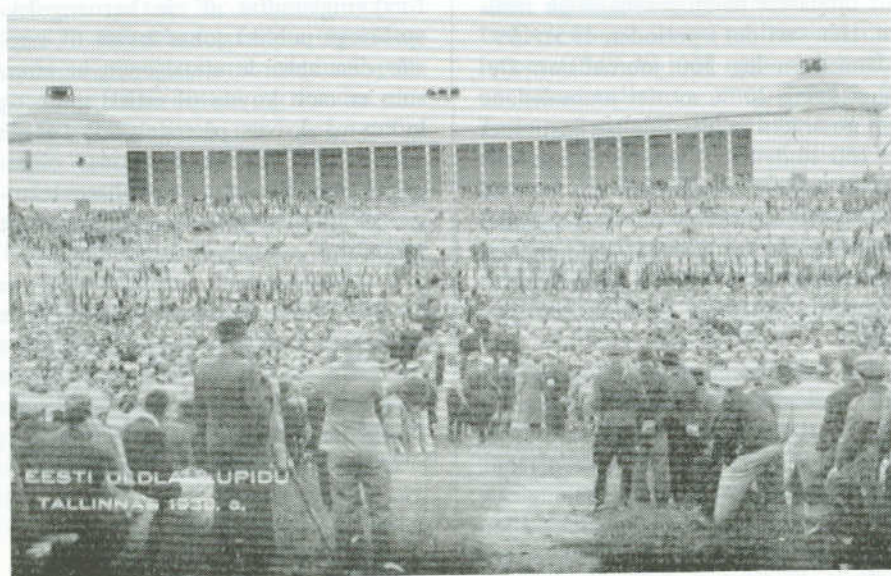
– Tja – fire myser har alt ledd seg i hel ved synet av den.

1999: Stor sangfestival og dansefestival i Estland

2-4 juli 1999 finner den 22. all-estiske sangfestivalen og den 16. dansefestivalen sted i Tallinn. Dette kjempearangementet føyer seg inn i den 125 år lange tradisjonen med sangfestivaler som har satt et sterkt preg på den folkelige estiske kulturen. Disse kjempearangementene samler 25000 korutøvere, 8000 dansere og flere hundre tusen tilskuere/deltakere. Festivalen kan ikke beskrives - den må oppleves! Planlegg den store opplevelsen NÅ. Vi bringer mer stoff om festivalen i neste nummer. I Estland kan du få mer informasjon fra: Estonian Song Festival Managing Board Väike-Karja 12, EE0100 Tallinn Tlf. (372 2) 44 92 62. Fax (372 6)313 486

J.W. Jannsen - initiativtaker til og sjef for den første estiske sangfestivalen i 1869.

Så godt som hver tiende ester overvar sangfestivalen i Tallinn i 1938. Det var med knapp margin at podiet klarte å romme alle de 20.000 deltakerne som sang for 100.000 tilskuere.

Kan det bli estarar av russarar?

Av Turid Farbrege

Befolknings situasjonen ved årsskiftet 1997-98.

- υ Innbyggjarar: 1 467 300, av desse 64,6 % estarar og 32,6 % russarar, ukrainarar og kviterussarar.
 - υ Det er totalt utferd 1 036 560 estiske pass.
 - υ Søknad om estisk statsborgarskap er levert av 107 613 ikkje-estarar. Av desse har 95 836 oppfylt krava og har fått søknaden innvilga.
 - υ Det er 320 400 personar i landet med opphaldsløyve. Av desse er 42 238 utan pass frå noko land.
 - υ Til saman 164 732 har fått eller har søkt om framandpass (Nansen-pass).
 - υ Det er 121 660 russiske statsborgarar i landet, av desse 88 683 med opphaldsløyve.
 - υ Det er store mørketal når det gjeld personar som oppheld seg i landet utan løyve.
 - υ Over 100 000 personar har flytta frå landet etter gjenopprettinga av sjølvstendet i august 1991.
- (Kjelde: Helsingin Sanomat og Direktoratet for statsborgarskap og migrasjon, Tallinn)

Det har no gått seks og eit halvt år sidan Estland vart sjølvstendig på nytt og me må rekna med at dei som ville flytta frå landet på grunn av den nye statsordninga, dei har alt gjort det. Ei oppsummering viser då at tredjeparten av innbyggjarane i Estland er ikkje-estarar. Når så mange har bestemt seg

for å bli, kan det bety ein fare for den nasjonale tryggleiken, for språket og kulturen. Det er derfor viktig at desse innbyggjarane blir integrerte i det estiske samfunnet.

Dette høyrer vel og bra ut. Men det er ikkje så sikkert at ikkje-estarane er interesserte i å bli integrerte. Motstanden mot ein slik prosess er dessutan sterk i breie lag av den estiske befolkningsdelen.

Den energiske **Andra Veidemann** har fått ein gjenstridig teig for plogen sin. Ho var tidlegare europaminister, men svarar no for minoritetspolitikken og viser seg på vegner av ministerposten full av optimisme. Sosiologiske granskingar har påvist at det har gått for seg ei viktig mentalitetsendring blant russarane. Dei aksepterer etter kvart at Estland har rive seg laust frå Russland og at samfunnsutviklinga har fått ein ny kurs.

Utsiktene til (eller faren for) at Estland skal bli ein tospråkleg estisk og russisk stat, er små. Ein del av hjelpetiltaka frå utlandet har nettopp gått ut på å styrkja undervisninga i estisk språk blant russarane. Tidlegare har Estlands-nytt fortalt om norske investeringar i estiskopplæring av jernvegsfolk, ein av dei mest russiskdominerte sektorane.

At nokon vel russisk pass, betyr ikkje nødvendigvis ei fiendtleg innstilling mot Estland. Ei årsak kan vera det estiske kravet om språkeksamen. Har dei problem med å få estisk pass, kan dei velja russisk berre for å sikra seg eit dokument i staden for å vera eit slag statslause. Somme tykkjer også at det er

meir praktisk å ha russisk pass når dei vitjar slektningar i Russland.

Sjølvs om statsborgarskap med andre ord ikkje nødvendigvis speglar politiske haldningar, er det uvisst korleis desse russarane vil oppføra seg i ei krise. Det er også otte for at dei kan bli manipulerte frå Moskva og utnytta til å gå ærend som ikkje tener Estlands beste.

Særleg i grenseområda er det viktig å driva på med integrasjonen av russarar i det estiske samfunnet. For samtidig med at det ved austgrensa er område med over 50 % russisk busetnad (over 90 % i grensebyen Narva) så er det her mange og store problem som arbeidsløyse, grenseferdsel osv. som lett kan skapa uro i folket.

Mange av problema er ein arv frå sovjetperioden: politisk passivitet, låg utdanning, manglande kunnskap om estiske tilhøve, dårleg kjennskap til estiske parti og politikarar. Utan språkleg evne i estisk, har folk heller ikkje utveg til å skaffa seg nødvendig informasjon.

På den måten manglar ikkje-estiarane viktige føresetnader for å delta som fullverdige medlemmer av eit demokratisk samfunn. Mange estarar innser nok at det er uråd å bli kvitt russarane. Det er likevel vanskeleg for dei å ta konsekvensen av dette og innstilla seg på å gjera det beste ut av situasjonen.

Færre og færre

Folketalet i Estland gjekk i 1997 ned med 9000 individ. Det vart fødd 12697 barn (108 dødfødde), men samtidig døydde det 18570 menneske. Det vart inngått 5578 ekteskap og 5294 ekteskap vart oppløyste. (TF)

ESTISK SPRÅKKURS MED TRIIN IKLA

Triin Ikla er ferdigutdannet norsk-filolog fra Universitetet i Tartu fra våren 97.

Hun holder nå på med magistergrads-avhandling om Knut Hamsuns oversettelser til estisk. Hun har praktisert som hjelpelærer i norsk ved Universitetet i Tartu i 96/97.

Vi håper å kunne starte estisk språkkurs i Oslo-området til høsten.

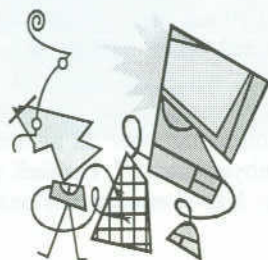
Alle interesserte kan ta kontakt med: Triin eller Else-Jannike.

Triin Ikla, tlf. 22 18 37 25.

Else-Jannike Johansen Vækerø ter.10b 0282 Oslo. Tlf. 22 72 20 20 jobb, 22 50 63 86 privat.

På teknologitoppen

Estland ligg lengst framme i Aust-Europa både når det gjeld tilkopling til Internett og mobiltelefonabonnement. Men det er eit stykke igjen til verdstoppen der Finland plasserer seg med 35 mobiltelefonar per 100 innbyggjarar. Noreg på andreplass har 32 og Estland har seks. (TF)

Turistguiden 1998

Ved Turid Farbrege og Jorunn Vestli

Estland er et spennende reisemål for flere og flere. Reisemåtene er mange. En kan dra dit med fly, med tog eller bil og båt. Båten kan være et stort passasjerskip, en katamaran eller f.eks. din egen seilbåt! – om du har en? De vanligste reiserutene er via Stockholm eller Helsingfors til Tallinn. Svært mange kommer ikke lenger enn til Tallinn, men det er ikke så lite de får med seg de heller.

Av landets befolkning på ca. 1,5 millioner bor hver tredje i hovedstaden. For turister er den største attraksjonen **gamlebyen** med sine gamle bymurer, kruttårn, kirker osv. På toppen av den 46 m høye Pikk Hermann (Lange Hermann), vaier det blått-svart hvite estiske flagget som selve symbolet på hvem som er herrer i landet. Paks Margareeta (Tjukke Margareta) er bl.a. tjukk på grunn av murene; de måler nesten fem meter. Innenfor gamlebyens område finner vi også Raekoda (Rådhuset) i gotisk stil, ferdig tidlig på 1500-tallet. Oleviste kirik (Olavskirken) fra 1267 er oppkalt etter Nordens store helgen, Olav den Hellige. Kirketårnet har gjennom århundrer vært et viktig landemerke for sjøfarende.

Landets nest største by er **Tartu** 190 km sørøst for hovedstaden. Tartu er landets kulturelle sentrum med universitet grunnlagt allerede 1632. Dessverre fant russerne ut at de skulle anlegge en av Europas største militære flyplasser ved Tartu, noe som førte til at byen ble lukket for utlendinger. Nå er byen åpen og tar deg varmt i favn.

Haapsalu i vest og **Pärnu** i sør er gamle kurorter. **Saaremaa** og **Hiiumaa** er glitrende øyer perler med muligheter blant annet for skjønn naturopplevelser. Hvis du ikke har med deg egen bil, eller kommer i buss med en gruppe, er det enkelt å ta rutebilen til alle steder på fastlandet. Ut til øyene kommer du med ferje eller fly.

Turistnæringen har stor og voksende betydning for Estland. I takt med dette skyter hoteller og restauranter til værs. Er du av de beskjedne, kan du spise en ålreit middag for 20 kroner. Hvis du tidobler denne summen, får du en fantastisk gourmetopplevelse. Du kan velge tradisjonell estisk mat, eller spise fransk, kinesisk eller hva som helst. Ja, du kan til og med få nylaget middelaldermat med tilhørende drikker samtidig som du lytter til dempet middelaldermusikk.

Om natta kan du sove til priser som varierer fra femti til tusen kroner, alt etter som du har råd og lyst. Her er det med "kroner" ment norske penger. Den estiske mynten er "kroon", og hver kroon består av 100 sent. For en norsk krone får du ca. 1,90 estisk kroon.

Kontakt nærmeste reisebyrå. Eller spør oss i Norsk-estisk forening.

Vil du snakke estisk?

Estisk uttale følger skriftbildet ganske bra. Alle bokstaver skal uttales – også h – og alltid på samme måte. Lange lyder, både vokaler og konsonanter, skrives dobbelt: *maa* 'land', *suu* 'munn', *kinni* 'lukket'. Det er fullt opp av alle mulige (og umulige) diftonger som *pea* 'hode', *proua* 'frue', *kuidas* 'hvordan', *soe* 'varm'. Ordene har trykket på første stavelse bortsett fra noen innlån av typen *hotell*, *grammatika*..

Bokstaven *o* skal uttales 'å' (som i godt), og bokstaven *u* uttales 'o' (som i bom), *ü* likner på en norsk 'u'. Nybegynneren får gjerne uttale de to ø-lydene (*ö* og *õ*) likt – det gjør til og med dialekttalende estere, men egentlig skal *õ* uttales nærmest som en 'å' uten lepperunding, eller smil så bredt du kan og si *rõõm* 'glede'.

Esterne er høflige mennesker, så derfor er De – Dem – Deres gjennomført på norsk side også, som en påminnelse. Derimot mangler estisk kjønn slik at *tema* el. *ta* betyr både 'han' og 'hun'.

Spørsmål er noe av det første vi trenger. Merk da at estisk har et spesielt spørreord "kas?". Det innleder spørsmål som kan besvares med ja eller nei.

Og et lite rim på veien. Esterne sier gjerne: *Kõik on korras nagu Norras*. Det betyr: Alt er i den skjønneste orden (bokstavelig: alt er i orden som i Norge, rimet; i orden – i Norge).

Vi møtes og skilles

God dag!
God morgen! – God kveld!
Velkommen!
Jeg heter Kari Fjell. – Hva heter De?

Tere päevast!
Tere hommikust! – Tere õhtust!
Tere tulemast!
Minu nimi on Kari Fjell. – Kuidas on teie nimi?

Hva heter han/hun?
 Hvordan står det til?
 Takk! – Hjertelig takk!
 Vær så god!
 Nei takk.
 Forstår De? – Jeg forstår ikke.
 Hva betyr ...?
 Gjenta, er De snill.
 Gratulerer!
 Til lykke med fødselsdagen!
 Estland er et vakkert land.
 Til minne om besøket vårt.
 God natt!
 Ha det (bra)! – På gjensyn!

Spørsmål

Snakker De norsk?
 Forstår De norsk?
 Er det noen som snakker engelsk?
 Venter De på bussen?
 Hva? – Hva koster det?
 Hva vil De? / Hva ønsker De?
 Hvem? – Hvem vet?
 Hvem er det?
 Hvem skriver De til?
 Hvem elsker De?
 Hvem eier denne kofferten?
 Når? – Når kommer trikken?
 Hvorfor? – Hvorfor kom De ikke?
 Når slutter forestillingen?
 Hvordan? – Hvordan det?
 Hvor bor De?
 I byen eller på landet?
 Hvor oppholder De Dem?
 Hva slags hotell?
 Hvor er heisen?
 Hvor lenge?
 Hvor langt?
 Hvor mye? Hvor mange?
 Hvor gammel er han/ hun?

Tall

null, en, to, tre, fire, fem, seks,
 sju, åtte, ni, ti,
 elleve, tolv, tretten, fjorten,
 femten, seksten, sytten,
 atten, nitten, tjue,
 tjuen, tjueto, ...
 tretti, førti, femti,
 seksti, sytti,
 åtti, nitti,
 hundre, to hundre, tusen

Dagene, månedene og årstidene

mandag, tirsdag, onsdag,
 torsdag, fredag, lørdag,
 søndag. (På) mandag.

Kuidas on tema nimi?
 Kuidas käsi käib?
 Täna/ Aitäh! – Südamlik tänu!
 Palun! / Võtke heaks!
 Ei, tänan.
 Kas te saate aru? – Ma ei saa aru.
 Mida tähendab ...?
 Korrake, palun!
 Soovin õnne!
 Palju õnne sünnipäevaks!
 Eesti on ilus maa.
 Mälestuseks meie külaskäigust.
 Head ööd!
 Head aega! – Nägemiseni!

Kas teie räägite norra keelt?
 Kas te saate norra keelest aru?
 Kas keegi räägib inglise keelt?
 Kas te ootate bussi?
 Mida? – Mida see maksab?
 Mida te soovite?
 Kes? – Kes teab?
 Kes seal on?
 Kellele te kirjutate?
 Keda te armastate?
 Kelle kohver see on?
 Millal? – Millal tramm tuleb?
 Miks? – Miks te ei tulnud?
 Millal etendus lõpeb?
 Kuidas? – Kuidas, palun?
 Kus te elate?
 Kas linnas või maal?
 Kus te peatute?
 Missugune hotell?
 Kus on lift?
 Kui kauget?
 Kui kaua?
 Kui palju? Mitu?
 Kui vana ta on?

Null, üks, kaks, kolm, neli, viis, kuus,
 seitse, kaheksa, üheksa, kümme,
 üksteist, kaksteist, kolmteist, neliteist,
 viisteist, kuusteist, seitseteist,
 kaheksateist, üheksateist, kakskümmend,
 kakskümmend üks, kakskümmend kaks, ...
 kolmkümmend, nelikümmend, viiskümmend,
 kuuskümmend, seitskümmend,
 kaheksakümmend, üheksakümmend,
 sada, kaks sada, tuhat

esmaspäev, teisipäev, kolmapäev,
 neljapäev, reede, laupäev,
 pühapäev. Esmaspäeval.

januar, februar, mars, april, mai,
 juni, juli, august, september,
 oktoober, november, desember
 i juuni, i september
 vår, sommer, høst, vinter
 om sommeren, om vinteren

Klokka

klokka er tre
 klokka er halv sju
 kvart over sju
 kvart på åtte
 klokka er sju trettifem
 blir snart ti
 ti (minutter) over to

Fortid, nåtid, framtid

for et øyeblikk siden
 for en time siden
 i går, i går kveld, i fjor
 nå, for øyeblikket, i dag
 i år, i sommer
 om et øyeblikk, om en time
 i morgen, neste år

På byen

Jeg kommer straks.
 Det er visst for kaldt.
 Jeg vil sende et kort til Norge.
 Brev, kort. Frimerke.
 Hvor er postkassen/postkontoret?
 Vi kan gå på konsert/i teateret.
 Når begynner/ slutter konserten?
 Vi tar en spasertur.
 Jeg vil se på gamlebyen.
 Hvor gammel er kirken?
 Jeg liker å gå på torget.
 Jeg er interessert i det.
 Hotell, museum, flyplass.

Behov for hjelp

Unnskyld, kan De hjelpe meg?
 Med glede.
 Unnskyld, kan De si meg veien?
 Jeg har gått meg bort.
 Hvordan kommer jeg til museet?
 Gå til høyre/ til venstre
 rett fram/ tilbake
 Stans her!
 Kan jeg hjelpe Dem?
 Kunne De vise meg veien til rådhuset?
 Andre gate til venstre/ høyre.
 Hva heter denne gata?
 Jeg vet ikke.
 Hvor kan jeg bestille en fjernsamtale?
 Buss, trikk, trolleybuss, drosje.
 Hvilken buss kan jeg ta?

jaanuar, veebruar, märts, aprill, mai,
 juuni, juuli, august, september
 oktoober, november, detsember
 juunis, septembris
 kevad, suvi, sügis, talv
 suvel, talvel

kell on kolm
 kell on pool seitse
 veerand kaheksa
 kolmveerand kaheksa
 kell on seitse kolmkümmend viis
 saab varsti kümme
 kaks läbi kümme minutit

hetk tagasi
 tunni aja eest
 eile, eile õhtul, möödunud aastal
 praegu, momendil, täna
 sel aastal, sel suvel
 hetke pärast, tunni aja pärast
 homme, järgmisel aastal

Ma tulen kohe.
 On vist liiga külm.
 Ma tahan saata kaardi Norrasse.
 Kiri, kaart. Postmark.
 Kus on postkast/postkontor?
 Me võime minna kontserdile/teatrisse.
 Millal kontsert algab/ lõpeb?
 Lähme jalutama.
 Tahan vaadata vanalinna.
 Kui vana see kirik on?
 Mulle meeldib turul käia.
 Ma olen sellest huvitatud.
 Hotell, muuseum, lennuväli.

Vabandage, kas te saaksite mind aidata?
 Meeleldi.
 Vabandage, kas te juhataksite mulle teed?
 Ma olen eksinud
 Kuidas ma võiksin leida muuseumi?
 Minge paremale/ vasakule
 otse edasi/ tagasi
 Peatuge siin!
 Kas ma võin aidata?
 Kas te juhataksite mulle teed raeoja juurde?
 Teine tänav vasakule/ paremale.
 Mis on selle tänava nimi?
 Ma ei tea.
 Kus ma saaksin kaugekõnet tellida?
 Buss, tramm, trollibuss, takso.
 Millise bussiga sõita?

Hvor langt er det dit?
 Si fra når jeg må gå av.
 Nå. Straks. Ikke enda.
 Ikke neste, men den deretter.
 Er det langt dit?
 En halv kilometer, tenker jeg.
 Ti minutters vei. Et kvarters tid.
 Unnskyld, hvor er toalettet?
 Hvor får jeg kjøpt billetter?
 Takk for hjelpen!

Vi spiser

Skal vi gå på kafe/restaurant?
 Kaffe, te, appelsinjus.
 Øl, vin, melk, vann.
 Kopp, glass, tallerken.
 Kniv, gaffel, skje.
 Brød, smør, ost.
 Salt, sukker, pepper.
 Salat, suppe, grønnsaker.
 Kjøtt, fisk, høne/kylling.
 Poteter, kokte, steikte.
 Dessert, frukt, is krem.
 Söt, sur. Kald, varm.

Vi går i butikker

Varehus, bokhandel, matbutikk.
 Når åpner/ lukker forretningen?
 Veske, sko, klær, skjorte, bluse.
 Skjørt, kjole, bukse.
 Har dere leketøy?
 Har dere ikke noe større/ mindre/
 lysere/ mørkere?
 Rød, hvit, blå,
 grønn, svart, gul.
 Kan jeg prøve den på?
 Kan jeg få prøve genseren?
 Jeg kjøper denne.
 Hva koster den?
 Jeg skulle ha et par hansker.
 Billig, billigere.
 Dyr(t). For dyr(t).
 Jeg har ikke småpenger.

Helse

Jeg er sjuk/frisk.
 Jeg føler meg ikke vel.
 Jeg har hodepine.
 Jeg er kvalm.
 Feber. Termometer. Tabletter.
 Hode, hjerte, mage, rygg, hånd, fot.
 Øye, munn, øre, nese, tann.
 Ring etter ambulanse!
 Beinbrudd. Forgifning.
 Lege. Tannlege
 Apotek. Legevakt. Sjukehus.
 God bedring!

Kui kauge! see on?
 Palun öelge, millal ma pean väljuma.
 Nüüd. Kohe. Veel mitte.
 Mitte järgmine, vaid ülejärgmine.
 Kas see on kauge!
 Pool kilomeetrit, ma arvan.
 Kümne minuti tee. Veerand tundi.
 Vabandage, kus on siin tualettruum?
 Kust saab osta pileteid?
 Tänan abi eest!

Kas lähme kohvikusse/restorani?
 Kohv, tee, apelsinimahl.
 Ölu, vein, piim, vesi.
 Tass, klaas, taldrik.
 Nuga, kahvel, lusikas.
 Leib, vôi, juust.
 Sool, suhkur, pipar.
 Salat, supp, juurvili.
 Liha, kala, kana.
 Kartulid, keedetud, praetud.
 Magustoit, puuvili, jäätis.
 Magus, hapu. Külma, soe.

Kaubamaja, raamatupood, toidupood.
 Millal kauplus avatakse/ suletakse?
 Kott, kingad, rõivad, särk, pluus.
 Seelik, kleit, püksid.
 Kas teil on mänguasju?
 Kas teil pole midagi suuremat/ väiksemat/
 heledamat/ tumedamat?
 Punane, valge, sinine,
 roheline, must, kollane.
 Kas ma võin selga proovida?
 Kas ma võin kampsunit proovida?
 Ma ostan selle.
 Palju see maksab?
 Ma soovin paari kindaid.
 Odav, odavam.
 Kallis. Liiga kallis.
 Mul pole peenraha.

Olen haige/terve.
 Ma ei tunne ennast hästi.
 Mu pea valutab.
 Mul on süda päha.
 Palavik. Kraadiklaas. Tabletid.
 Pea, süda, kõht, selg, käsi, jalg.
 Silm, suu, kõrv, nina, hammas.
 Kutsuge kiirabi!
 Luumurd. Mürgitus.
 Arst. Hambaarst.
 Apteek. Traumapunkt. Haigla.
 Head paranemist!

Sildekrig igjen

Vinteren var seigilva, men frå Riga-
 bukta vart det tidleg meldt om sikre
 vårteikn: Sildekonflikten mellom Est-
 land og Latvia blussa opp igjen like før
 påske då fire latviske trålarar fiska 5,4
 sjømil inne i estisk farvatn. Latviske
 båtar hadde også drive fangst på estisk
 område i slutten av mars.

Ei førebels semje i fiskeritvisten
 mellom dei to landa vart oppnådd for to
 år sidan i forhandlingar på statsminister-
 nivå. Før det hadde båe partar sendt
 marinebåtar til fiskebankane.

Det er ein føresetnad for EU-
 medlemskapsforhandlingar at tvistar av
 dette slaget blir rydda av vegen. (TF)

Fram med sykkelen!

Estland blir ein forundra over kor lite
 sykklar det er å sjå. Det må jo vera eit
 framkomstmiddel som passar godt i det
 flate landet. Og no blir det etter kvart
 lagt til rette for sykling.

Hovudstaden følgjer trenden og
 byggjer sykkelstigar som etter planen
 skal kunna nyttast alt i sommar. Tanken
 er særleg at byfolka skal kunna setja seg
 på sadelen og dra ut til ein meir landleg
 omgivnad.

Det vil ta mykje tid og pengar å få til
 eit nettverk av sykkelstigar i sjølve
 byen. Og det trengst mentale endringar
 før folk begynner å sjå på sykkelen som
 eit seriøst alternativ til bilen. (TF)

Firesafe AS

Grenseveien 71, N-0663 OSLO

Postboks 6411 Etterstad

N-0605 OSLO

Tlf. 22 72 20 20. Fax: 22 72 25 51

Din totalleverandør innen brannsikring

FEIRING AV REPUBLIKKEN ESTLANDS 80-ÅRS DAG

Noen tanker i forbindelse med Estlands nasjonaldag i Norge

Av Riina Reinvelt

Selv om Norge ikke ligger så langt fra Estland, er det ikke så mange estere som har bosatt seg her – bare rundt 50 personer. De siste årene er det i tillegg kommet noen studenter og arbeidere for en kortere tid. Jeg selv oppholder meg i Bergen som Norges forskningsråds stipendiat.

Da Det estiske selskap i Norge inviterte til nasjonaldagsfeiring, trengte jeg ikke lang tid på å bestemme meg. Klart jeg ville være med! Eksilesterne har i alle år feiret nasjonaldagen i eksil. De er vokst opp med dette, og vi kan si at det er en godt utviklet tradisjon. Samtidig har folk i Estland ikke

hatt den muligheten, og nå leter vi etter noen å lære av. Vi må rette blikket mot den første frihetstiden 1918-1940 og mot eksilestere.

Jeg synes det er vidunderlig at en så liten gruppe som esterne i Norge gjennom alle år har klart å komme sammen og feire Estlands fødselsdag. Årsaken må være en sterk følelse av fellesskap og kulturell tilhørighet. Selv om mange av esterne i Norge er gift med nordmenn og har norsk som hverdagsspråk, synger de Estlands nasjonalsang på estisk både sterkt og høyt. Man kan nesten si at de er flinkere og kan sangen bedre enn folk flest hjemme i Estland. Men sangen er jo

ikke det som viser om den ene er mer ester enn den andre. Hva er da målestokken? Jeg tror ikke det kan være annet enn den følelsen mennesket har innerst inne, og andre har ingen rett til å fordømme.

Det var deilig å se at Estland har så mange venner i Norge og at de møtte opp og feiret sammen med oss. Selv om det ikke er så mye kontakt på høyere nivå mellom Estland og Norge, har privatpersoner, organisasjoner og kommuner mange forbindelser. Vi kan bare håpe at det varer og at mange mennesker både i Estland og i Norge har glede av disse kontaktene.

Hva skal jeg si om selve festen? Den var virkelig en opplevelse. Tiiu Anderson hadde arrangert alt så bra, talene var gode og musikken nydelig. Enn Anderson tok oss med på en reise gjennom Estlands selvstendighetshistorie og Terje Baalsrud la fram betraktninger over forskjellige perioder i de estisk-norske kontaktene. Han bekreftet at en del nordmenn i alle år har tenkt på Estland som en stat okkupert av Sovjet.

Riina Reinvelt oppholder seg fem måneder i Bergen med stipend fra Norges forskningsråd

På bildene: Jan Baalsrud var en av festtalerne (øverst s. 22). Tiiu Anderson ledet festmøtet og Enn Anderson holdt også festtale (nederst s. 22). Ann Õun underholdt med nydelig fløytespill (øverst s. 23). Lederen for den latviske vennsforeningen i Norge, Kaija Wendt, overrekker blomster til Tiiu Anderson.

Ibsen enda en gang

Esterne er eksperter på fødselsdager. De tittet i almanakken og fant ut at når Henrik Ibsen er født i 1828, så er det rundt tall i 1998. Dermed ble det arrangert Ibsen-konferanse i Tallinn 13. mai. Fra Norge deltok **Astrid Sæther**, leder for Ibsensenteret i

Oslo. Den kjente finlandske regissøren og teatersjefen **Ralf Långbacka** foreleste om Ibsen-fenomenet. Blandt foreleserne var også **Hilve Rebane** som hadde oppspurt ibsens innflytelse på estisk litteratur. Dagen ble avsluttet av **Juni Dahr** som viste "Ibsens kvinner".

Bak konferansen stod Teaterforbundet ved **Mikk Mikiver**, Forfatterforeningen ved **Mati Sirkel** og Estisk-norsk forening ved **Eha Vain**. (TF)

Astrid Sæther, Ralf Långbacka og Juni Dahr

Gustav Ränk død

Gustav Ränk døde i Stockholm 5. april 1998. Han var den siste av professorane frå Tartu som hadde flykta frå landet under krigen.

Ränk var fødd på Saaremaa 18. februar 1902. Han begynte arbeidet sitt ved Eesti Rahva Muuseum i 1926 og gjorde ein viktig innsats for Estlands kulturhistorie. Han var sjef for nasjonalmuseet i Tartu og professor i etnologi ved universitetet då han liksom mange andre måtte flykta frå landet i 1944.

I eksil var Ränk som forskar knytta til Institutt for folkelivsforskning ved Stockholms universitet. Han var ein forskar med internasjonalt renommé. Reg-

istreringane og granskingane hans har hatt mykje å seia også for norsk etnologisk forskning. Best kjend blant arbeida hans er boka *Vana Eesti. Rahvas ja kultuur* (Det gamle Estland. Folket og kulturen) frå 1949, som også har kome i engelsk og finsk omsetjing. (TF)

Idrett

Estarar i Nagano

Det gjeld å sjå det positive i alle ting, og i dei olympiske leikane er det viktigaste å delta. Sytten år gamle Katrin Smigun plasserte seg som nummer 20 på 5 km langrenn, klassisk stil. Nitten deltakarar var betre enn henne og 59 var dårlegare.

Dei beste estiske plasseringane kom i 10 km langrenn for menn, klassisk stil. Nordmannen Bjørn Dæhli vann, på sjetteplass kom estaren Jaak Mäe og to hakk etter kom landsmannen Andrus Veerpalu.

Kombinert har tradisjonelt vore ei sterk estisk grein, men der greidde ikkje dei blåsvartkvite å hevda seg denne gongen. (TF)

Estisk bok om Nagano-OL

Jan-Ivar Byrkjemoen:

BØKER

Per Jacobsen (red.): *Øststatus 1996*. Skrifter fra Københavns Universitets Østeuropainstitut. København 1997. 172 sider. ISBN 87-7876-068-2.

Dette er sjette bind i serien *Øststatus*, og det ligger dessverre litt etter skjemaet. Redaksjonen ble avsluttet i september 1997, men boka forelå tilgjengelig for publikum først i 1998. De fleste artiklene er på dansk, noen av bidragsyterne benytter svensk eller engelsk.

Øststatus er en kort og grei tittel for en publikasjon som favner om de tidligere sovjetrepublikkene i tillegg til de sentral- og østeuropeiske landene som så seint som for ti år siden utgjorde "østblokklandene". I tillegg kommer en artikkel av Lars Nørgaard: "Grækenland – efter Papandreou."

Så rivende raskt går utviklingen at en ikke kommer forbi det faktum at stoffet delvis er foreldet. Det har likevel liten betydning, for materialet gir en velordnet repetisjon av det som hendte den gangen.

Artikkelen "Estland – kursen støt trods skærmydsler på broen" s. 27-34 er skrevet av Peter Kyhn som også har forslag til supplerende lesning. Samme mann har levert "Litauen – systemskifte i det små" s. 39-46.

Estonian Literary Magazine har kommet med vårnummeret 1998. Magasinet blir utgitt to ganger i året av Eesti Instituut i Tallinn for å gjøre estisk litteratur kjent i utlandet. Hovedartiklene i dette nummeret tar opp dramatikk, barnelitteratur, og avantgardistisk lyrikk. Bladet fokuserer dessuten på to enkeltforfattere – eksilforfatteren **Karl Ristikivi** og lyrikeren, filosofen og essayisten **Jaan Kaplinski**. Korte presentasjoner av 15 bøker kan vekke nysgjerrigheten og ønsket om å lese noen av disse bøkene i sin helhet – om det bare var språklig mulig!

Maarja Talgre: *Leo. Ett estniskt öde.* MånPocket. 1998.

Er det egentlig nødvendig å nevne ei bok som er kommet ut i Sverige når vi allerede for noen år siden fikk den på norsk? Ja og nei. Den kom nå i ny utgave i Sverige med forord av forfatteren, så helt samme bok er det ikke.

Maarja Talgre, programmedarbeider i Sveriges radio, skrev *Leo* fordi hun ville finne ut hvorfor faren ikke flyktet sammen med sin unge kone til Sverige i 1944 og hvorfor han på fotografier bar tysk eller finsk uniform. Hans historie gir blant annet innsikt i Estlands kompliserte situasjon under krigen. At dette er en fortelling fra virkeligheten gir dessuten en spesiell vekt til den personlige, sterkt gripende historien.

Hein Aassalu (red.): *Kristjan Toropit meenutades ...* Rahvakultuuri arendus - ja koolituskeskus. Tallinn 1998. 120 sider. ISBN 9985-60-438-5.

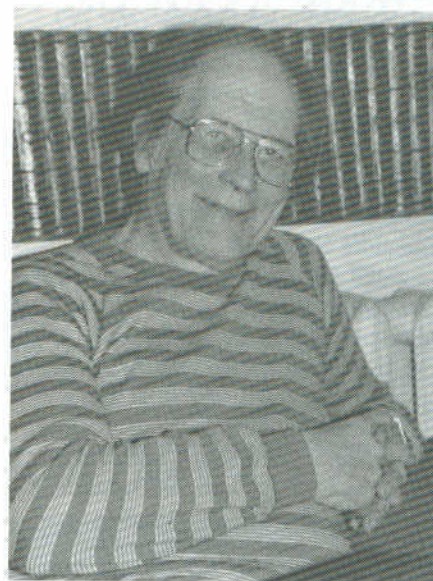
Det er sikkert ingen overdrivelse å si at det finnes noen tusen nordmenn som vet hvem Kristjan Torop var – folkedanseren, folkedans- og folke-musikkforskeren. Han var født i 1934 og led en altfor tidlig død i 1994. Noen av dem som stod Kristjan nær, kommer til orde i boka og minnes ham som far, bror, skolekamerat, dansebror osv. Han blir også husket for sin innsats som forsker. Bibliografien er på 5,5 sider og regner blant annet opp *Norra rahvatantse* (Norske folkedanser). Dette manuskriptet var ferdig i 1991 og ble levert til Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts (Foreningen for folkedans og folkemusikk).

Ingrid Rüütel – Kristin Kuutma (ed.): *The Family as the Tradition Carrier II.* Eesti keele folkloristika osakond, Tallinn 1998. 189 sider.

Boka inneholder tretti artikler på grunnlag av en konferanse holdt i 1994. Artiklene behandler familietradisjoner i de baltiske og en rekke finsk-ugriske kulturer: estisk, latvisk, litauisk, komisk, marisk, mansisk osv.

Jaan Kross

(f. 1920) har nyleg gitt ut en ny roman, *Paigallend*, der han selv er en av personene. Han har i boka en rolle som biperson, men viktig nok i og med at han er den som fører fortellingen i pennen. Tittelen lar seg vanskelig oversette. Det er ikke på stedet hvil, men noe bortimot "på stedet fly" eller "flukt som ikke fører noe sted". Navnet symbolis-

Jaan Kross er en luring, og som forfatter kjenner han symbolenes betydning. Under Sovjets okkupasjon av Estland opptrådte han svært ofte i stripeklær når han ble avbildet av utenlandske fotografer. Hadde han en baktanke med det? (foto: TF)

erer ifølge forfatteren skjebnen til de esterne som ble værende i Estland under den sovjetiske okkupasjonen. De hadde ingen muligheter for å realisere sine evner under de nye forholdene, for det ville betydd å inngå kompromisser. De kunne løfte seg til værs på begavelsens vinger, men de kom ikke noe sted.

Forhåpentligvis får vi snart flere bøker av Jaan Kross på norsk. Han er en av Europas største nålevende prosaister og for en leser som samtidig er interessert i Estlands historiske bakgrunn, fins det ikke noe mer fascinerende.

Nordisk Østforum nr. 1, 1998 har en lang omtale av Peeter Puides dokumentarroman *Samuil Braschinskys førsvunna vrede*. Bak romanen ligger det blant annet omfattende arkivstudier for å finne ut hva som skjedde med jødene i Estland under den tyske okkupasjonen, og i hvilken grad også estere deltok i jødeforfølgelsene. Selv om romanens jødiske hovedperson ikke lenger følte noen vrede, ble vreden stor, spesielt blant sverigeesterne da boka kom ut i Stockholm i fjor. Esterne er vant til å se selv som offer. Puides roman viser dem også som bødler, og det var sterk kost. Forfatteren ble anklaget for dolking av sine egne. Dessverre har Estlands-nyttts medarbeider ikke lest boka, men Østforums anmelder, Brita Skuland, tar i det minste for god fisk det hun har funnet, selv om hun innrømmer at dette ikke er noen fullstendig oversikt over jødeforfølgelsene i Estland.

DES-nyt nr. 20, april 1998. ISSN 1395-3478. Dansk-Estisk Selskab er kommet med nummer 20 av foreningens tidsskrift. Det er som vanlig en imponerende trykksak, denne gang på 56 tette sider. Innholdet spenner over alt fra politikk og handel til kultur og reiseliv. Redaktør er Peter Kyhn som samtidig er redaktør for Nyhedsbrevet Estland og derfra kan hente inn mye nyttig stoff. Abonnement på DES-nyt kan bestilles ved å betale 150 danske kroner til girokonto 541-5896, Holsteinborg Godskontor, DK 4243 Rude. Merk kortet "Kontingent" og husk å skrive tydelig navn og adresse. Peter Kyhns e-postadresse er: kyhn@vip.cybercity.dk.

Årsmøte i EFF

På årsmøtet i forfatterforeningen i april ble **Mati Sirkel** gjenvalgt som formann for en ny periode. Han fikk særlig ros for sitt kontaktskapende arbeid og markedsføringen av estisk litteratur i utlandet. **Arvo Valtons** forslag om å overføre hele forfatterforeningen til den mer åndfulle og kulturelle universitetsbyen Tartu og velge **Tiiu Toomet** til ny leder, fikk ikke tilstrekkelig oppslutning.

Bøker bak lås og slå

Kommunistpartiet gav under sovjetperioden ordre om å ødeleggja om lag 80 % av dei bøkene og andre trykksaker som var utgitt i den første estiske sjølvstendeperioden 1918-1940. Dei farlegaste bøkene blei brende. Resten gjekk som råstoff til papirfabrikkane.

Dei største biblioteka hadde "spesialfond", eit lager for forbodne trykksaker. Der hamna om lag 13 000 boktitlar og store mengder tidsskrift. Spesielt farlege antisovjetiske bøker fekk forskarane lesa berre med løyve frå sentralkomiteen i kommunistpartiet. Dei hadde "giftmerke" som bestod av to sekskanta stempel på tittelsida. Bøker av estiske eksilforfattarar vart konfiskerte frå postpakkar og hamna i spesialavdelinga.

Litt mindre farlege bøker kunne ein få høve til å lesa etter oppmoding frå lærar eller arbeidsgivar og med innvilging frå bibliotekssjefen. Desse bøkene måtte ein lesa nede i bokmagasinet bak jerngitter og under streng overvaking.

Det sovjetiske kulturdepartementet kunngjorde våren 1988 at bøkene kunne flyttast frå magasinane til dei normale hyllene. Snart blei også dei bøkene frigitt som var utgitt under den tyske okku-

pasjonen. Mot slutten av 1989 var alle restriksjonar oppheva. (HS, TF)

Skolebøker til Estland

Etter den nyopprettete selvstendigheten har esterne måttet nyskrive alle lærebøkene. Blant annet i språkløplæringen er det i en overgangsperiode delvis brukt lærebøker fra andre land.

Med de store skolereformene i Norge ble mange norske lærebøker ukurante. Norsk-estisk forening tok derfor kontakt med estiske skolemyndigheter med spørsmål om det kunne være interesse for noe av dette materialet. Ettersom læremiddelsituasjonen i Estland er betraktelig forbedret, ble det antatt at de norske bøkene først og fremst ville være av interesse for elever som studerer norsk.

Norsk estisk forening skrev høsten 1997 til flere av de største forlagene i Norge med spørsmål om de hadde passende bøker å avstå. Aschehoug og Det Norske Samlaget har gitt verdifulle gaver bestående av bøker innen fagene norsk, norsk historie og samfunnslære. Bøkene skal nå fraktes over til Estland og fordeles til mottakerne. Vi har et visst overskudd, så hvis du vet om norsklærere, studiegrupper o.l. som kan være interesserte, ber vi deg gi beskjed til foreningen. (TF)

Bokgaver frå Estland

Etter initiativ frå dokketeateret i Tallinn vart det samla inn barnebøker til beste for estiskspråklege barn i utlandet. Ved ei tilstelling i teateret 11. april vart bøkene mottekne av representantar for dei estiske skulane i Petseri, Riga og Stockholm. (TF)

Til lykke med dagen, Ellen!

Leserne har reagert på at det har vært så få dikt i seinere tid. Her bringer vi ett av **Ellen Niit** samtidig som vi ønsker henne til lykke med syttiårsdagen 13. juli. Hun er både som lyriker og barnebokforfatter blant de fremste i Estland. Hennes tekster er til og med oversatt til flere språk enn tilfellet er med produktene til mannen hennes – **Jaan Kross**.

Ellen Niit (foto Kalju Suur)

Ellen Niit:

Alt er så skjært ...

Originaltittel: "Kõik on nii habras"
Diktet er skrevet 1975 og gjendiktet her av Turid Farbrege.

Ellen Niit:

Alt er så skjært ...

Alt er så skjært
og sprekk snart sund.
Isen lurar i kvar stund.
Inni kvar vassdrope
dormar eit omen,
i alle bekker blenkjer
kalevagutens isskorpe-sverd.

Lat meg elske deg
i dag,
for i morgon har kanskje
frosen fare her.

Alt varer berre ein augneblenk –
straumen av blodlekamar,
glimten i auga,
varmen i handtrykket.

Havets mørke auger
størknar til is.
Skyene i synsrande
er fulle av fokk.

Lat meg elske deg
i dag,
medan vinteren
enno ikkje er komen.

Skjørleiken i isskorpa
narrar,
åh, min kjære,
trollskjæret i snøfjoma
er som vettelys.

Lat meg elske deg i dag,
du min kjære.
Ingenting anna
kan skuve vinteren vekk.

Lov om stadnamn

Av Botolv Helleland

Den 11. desember 1996 vedtok den estiske nasjonalforsamlinga ei lov om stadnamn. Peeter Päll, som har hatt det namnefaglege hovudansvaret for lovteksten, fortel til *Nytt om namn* at han har hatt den norske lov om stadnamn som eit viktig grunnlag. Lova er delt i fem kapittel, og hovudpunkta vert her attgjevne i norsk språkform etter den engelske versjonen av lova.

1. Generelle tilhøve

Lova omfattar namn på meneskeskapte og naturgjevne objekt. Vedtak om namn kan gjelda nye namn, endring av eit offisielt namn eller avskaffing av eit offisielt namn. Eit stadnamn som er vedteke etter denne lova eller etter andre lover, er offisielt. Lokaltetar som skal få fastsett namn etter lova, er a) administrative einingar, b) byar og sokner, c) bustadområde, d) gater og andre adresseeiningar, e) grunneigedomar, f) naturlokalitetar og minnesmerke som er med i offentlege register, g) stoppestader og andre kommunikasjonsanlegg.

2. Fastsetjing av stadnamn

Regjeringa fastset namn på administrative einingar. Namn på bustadområde skal fastsettast etter forskrifter gjevne av regjeringa. Namn på sokner, bydistrikt, registrerte grunneigedomar skal fastsettast etter forskrifter gjevne av kommunestyra. Samferdselsministeren godkjenner namn på stoppestader og andre kommunikasjonsanlegg, miljøvernministeren godkjenner namn på naturlokalitetar som finst i grunneigedom-

sregisteret, kulturministeren namn på natur- og kulturminnesmerke. Namn som vert fastsette av eit departement, skal gå til høyring i kommunen og i Stadnamnrådet. Før det vert gjort vedtak om namn på grunneigedomar, skal eigaren høyrast.

Det skal opprettast eit stadnamnråd på 11-15 medlemmer som skal sortera under Innanriksdepartementet. Formannen og medlemmene i rådet vert oppnemnde av regjeringa for fem år om gongen. Stadnamnrådet skal gje råd til departementet og til vedtaksorgana og elles delta aktivt i arbeidet med å gjennomføra reglane i lova, m.a. ved å betra dokumentasjon og gje gje ut og retta offisielle namnelister. Stadnamnrådet har rett til fullt innsyn i alle offentlege stadnamnsaker.

Vidare seier lova at det skal opprettast eit stadnamnkontor med fagleg ekspertise som kan gje vitskaplege fråsegner i stadnamnspørsmål. Innanriksministeren er ansvarleg for at eit slikt kontor kjem i stand.

Eit stadnamn kan endrast eller takast bort i offentlig bruk dersom det fører til samanblanding eller vik sterkt av frå det namnet som er i bruk, eller er i strid med skrivereglane, eller ein vil ha attende eit historisk namn.

Stadnamn som det skal gjerast vedtak om, skal kunngjerast minst 1 mnd. før vedtaket. Fastsette namn skal kunngjerast på høveleg stad, og det skal gjevast melding om vedtaka til Stadnamnregisteret og til Stadnamnrådet.

Klagesaker skal handsamast av vedtaksorganet, men fyrst skal Stadnamnrådet ta stilling til klagesaka.

3. Krav til normeringa

Det estiske språket skal leggjast til grunn for skrivemåten av estiske stadnamn. Regjeringa avgjer om eit namn språkleg skal oppfattast som estisk. Historisk og kulturelt motiverte stadnamn kan likevel ha ei anna språkform. Ein skal ta utgangspunkt i tilstanden 27. september 1939. Også i internasjonal bruk skal estiske namneformer nyttast, med unntak av landsnamnet.

Stadnamna skal skrivast i det estiskromanske alfabetet. I andre alfabet skal ein skriva namna i samsvar med gjeldande transskripsjonsreglar. Skrivemåten kan likevel reflektera dialektuttalen. Grunnforma av eit namn skal skrivast likt i alle namn.

Ein lokalitet har som hovudregel berre eitt namn. Men eit alternativt namn kan nyttast når det er tale om å ta vare på historisk og kulturelt viktige namn.

Når det skal fastsetjast eit namn i offisiell bruk, skal ein velja namn som har lang tradisjon på staden. Ein skal leggja vekt på historiske og kulturelle verdiar i namnevalet. Elles skal ein leggja vekt på at namnet er allment kjent, at det er lett å setja i samband med namneobjektet, at det har nasjonale tyding. Personnamn må ikkje nyttast på ein lokalitet medan personen er i live. Ein skal ikkje nytta tal eller andre ikkje-bokstavteikn i skrivemåten av namn. Ein skal unngå nedsetjande namn eller namn som strir mot historia til området.

4. Bruk av stadnamn

Offisielle stadnamn skal lagrast i Nasjonalt stadnamnregister, oppretta av regjeringa. Til grunn for registeret ligg den nasjonale stadnamndatabasen. Kommunestyra skal vedlikehalda opp-

lysningane i databasen. Bruken av opplysningane i basen er gratis.

Adressa til ein grunneigedom skal innehalda namnet på adresseeininga, namnet på bustadområdet, namnet på fylke og kommune, pluss landsnamnet med tanke på internasjonal bruk. På offentlege kart, skilt og i andre skrivne samanhengar skal den offisielle skrivemåten nyttast. Dersom eit selskap, ein institusjon eller organisasjon nyttar eit offisielt stadnamn, skal det skrivast i samsvar med den fastsette skrivemåten. Kommunestyra har likevel høve til å gje dispensasjon frå dette. Elles er det høve til å nytta ikkje-offisielle stadnamn der lova ikkje seier noko anna. Dersom eit ikkje-offisielt stadnamn skal nyttast på eit kart, må Stadnamnrådet uttala seg på førehand.

5. Sluttmerknader

I samband med at lov om stadnamn vart vedteken, vart det innført eit tillegg i den administrative straffelova. Her heiter det at brot på lova fører til ei bot som svarar til lønsinntekta for 50 dagar.

Namn som er nytta offentlig, og som ikkje er i samsvar med stadnamnlova, må rettast opp før dei går inn i Nasjonalt stadnamnregister. Fylkesmennene skal føra tilsyn med at lova vert fylgd opp i kommunane. Elles skal regjeringa syta for tilsyn med lova.

Ved gjennomføringa av lova vert tidlegare forskrifter om stadnamn oppheva.

Botolv Helleland er førsteamanuensis ved Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo. Utgreinga om den estiske namnelova har tidlegare vore prenta i Nytt om namn. Meldingsblad for norsk namnelag, Oslo 1997.

Estiske namn

Av Turid Farbrege

Dei mest populære jentenamna i Estland i fjor var: Laura, Kristiina, Anette, Birgit, Diana, Liisa/Liis og Maarja/Maria.

Dei mest populære gutenamna var: Martin, Kristjan, Karl, Kevin og Sander.

Heller ikkje i Estland får barna bestemma sjølve, så i 1997 var det f.eks. jenter som vart heitande Angry, Dreisy og Geya og nokre uheldige gutar lyt gå omkring og vera Gail, Jan-Jesaja og Unn.

På grunnlag av namna er det for utlendingar ofte vanskeleg å avgjera om beraren er av hankjønn eller hokjønn. Inge og Terje er absolutt kvinner. Meelis kan ikkje vera anna enn mann.

Stundom veit ikkje estarane sjølve om det er ei kvinne eller ein mann bak namnet. Og når språket ikkje markerer kjønn ved hjelp av pronomen eller artiklar heller, kan det bli forvirring.

Mange namn av estisk opphav er gamle og har lange tradisjonar. Eller dei kan ha oppstått i nyare tid i nasjonal(romantisk) ihuge. Av estisk opphav er f.eks. kvinnenamna Eha, Epp, Pille og Urve, og mannsnamna Endel, Lembit, Vahur og Vello.

Estarane ber svært ofte namn av same slaget som me er vane med i Noreg, f.eks. slike som har røter i Bibelen, oppkallingar etter kongar og keisarar osv. Tilpassa estisk språk er dei ikkje alltid like lette å kjenna att. Nokre dømme: Ants = Hans, Asmo = Rasmus, Hando = Anton, Hannes = Johannes, Piret = Birgit, Pärtel = Bertil, Reet =

Greta, Riina = Katarina, Tiit = Didrik, Viuu = Sofia.

Nordiske eller nordiskinspirerte namn har vore populære. Både Sigrid (Undset) og Kristiina (Lavransdatter) er ofte oppkalla. Son til skeiselauparen Ants Antson fekk sjølvstapt namnet Fred (Anton Maier). Me kan mellom anna også møta Astrid, Harald, Heinar (dvs. Einar), Ingrid og Olev.

Eit anna interessant – for ikkje å seia morosamt – kapittel er etternamna. Der- som me ikkje bevarer maska når ein estar presenterer seg som herr Hallik eller fru Kuk, avslører me berre at vår eigen fantasi er på ville vegar.

Den estiskkyndige oppdagar mange naturnamn på venner og kjenningar, som f.eks. Allikas (Kjelde), Kask (Bjørk), Laas (Villmark), Meri (Sjø), Mägi (Bakke el. Fjell) og Saar (Øy).

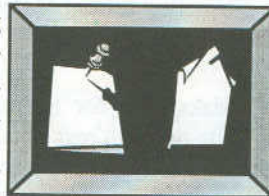
Ei gruppe for seg er dyrenamna. Det er familiar som heiter Ahven (Abbor), Haug (Gjedde), Ilves (Gaupe), Karu (Bjørn), Kull (Hauk), Luik (Svane), Luts (Lake), Mutt (Moldvarp), Nirk (Snømus), Nugis (Mår), Rebane (Rev), Sipelgas (Maur), osv. Herr Kana (Høne) eller herr Lehm (Ku) har me ikkje støytt på enno, men kven veit. I alle fall er Vares (Kråka) ute.

Banan-rekord?

På grunn av snobbeskap er det ikkje alle som les Guinness' rekordbok. Men du som har boka: Stemmer det at byen Rakvere i Estland har rekorden i banan-eting? (TF)

Oppslagstavla

Estisk og norsk middelalder var tema for et seminar i Tartu 27. mars. Arrangører var universitetene i

Tartu og Oslo og den norske ambassaden i Estland. Listen over deltakere er imponerende. Vi nevner: Even Hovdhaugen, Magnus Rindal, Christian Keller, Jan Ivar Bjørnflaten fra norsk side og Peeter Tulviste, Heiki Valk, Helmut Piirimäe, Jüri Kivimäe, Kaur Altoo, Ants Viies, Jaak Kangilaski fra estisk side.

Finsk og finsk-ugrisk har vært under- vist ved universitetet i Oslo siden 1848. 150-årsjubileet ble markert med et symposium på Blindern 24.-25.april. Symposiet ble åpnet av dekanus Even Hovdhaugen. Deltakerne kom fra alle de nordiske land, unntatt Island, men Estland medreknet.

Norsk forfatterbesøk

I månedsskiftet april-mai gjorde Toril Brekke et raid i Østerled i månedsskiftet april-mai og presenterte sin litterære produksjon i alle de tre baltiske land. I Estland besøkte hun universitetet i Tartu og den pedagogiske høgskolen i Tallinn.

Norsk informasjonsdag ble i år holdt på Chaplin-sentret i Pärnu 5. mai. Det ble delt ut materiale og på programmet stod det to foredrag. Det første, ved Christ- ter Grankull fra Norra i Helsingfors, tok opp Norge som reisemål. Det andre,

ved løytnant Kalev Koidumäe, informerte om Estiske soldater på øvelse i Norge og Libanon.

Mineleggingsfartøyet "Vale" anløp i begynnelsen av mai havnene Klaipeda, Riga og Tallinn for å overlevere materiell. Til Tallinn kom skipet 8. mai, og det var en oppfølging av det første norske flåtebesøket i 1994 da den estiske grensevaktten fikk overlevert oppsynsskipet som nå opererer under navnet "Torm". Som gave fra det norske sjøforsvaret fikk "Torm" nå en kanon sammen med ammunisjon og annet tilbehør.

Den norske strykekvartetten Vertavo holdt 17. mai konsert i konsertsalen i Estonia. Arrangementet blir støttet av Nordmannsforbundet i Oslo.

Etter invitasjon fra rektor Peeter Tulviste ved Tartu universitet holdt ambassadør Kai Olaf Lie 19. mai en åpen forelesning i aulaen over temaet "Norway and the European Integration".

Rosenhofkoret fra Oslo besøkte Tallinn 20.-24. mai og gav to konserter.

Dagene 28.-29. mai skal hertugen av York, prins Andrew besøke Estland. Dette blir første gangen en representant for det britiske kongehuset er i Estland. Han er bl.a. invitert til Niitvälja golf- turnering.

En utstilling over moderne norsk arkitektur fra perioden 1990-95 åpner på Soolaladu (Saltmagasinet, dvs. det nåværende arkitekturmuseet) i Tallinn

29. mai og skal være åpen til 28. juni.

Det estiske mannskoret til Eesti meestelauluselts i Tallinn skal delta på årets festspill i Harstad i juni.

Årets hovedbegivenhet blir det norske kongebesøket i månedsskiftet august-september. I forbindelse med dette lager Maihaugen en utstilling over temaet Akantusen i norsk folkekunst. Utstillingen vil være åpen i Tallinn til 19. oktober.

Nummer to i rekken av finsk-ugriske historikerkongresser blir arrangert i Tallinn 15.-18. oktober. Hovedtemaene blir a) de finsk-ugriske folkenes historiske kontakter i øst, sør og vest, og b) kontakter og påvirkning mellom de finsk-ugriske folkene og Russland fram til 1917. Interesserte kan ta kontakt per telefon: +372 2 448 322, eller e-post: congress@suri.ee

Postkassa

Jeg skriver noen linjer for å takke for et særdeles utmerket lite tidsskrift. Estlands-nytt har et vell av nyttig informasjon for den som er opptatt av fortid, nåtid og framtid i de baltiske land. Framtiden kan en selvsagt ikke vite synderlig mye om, men en gjør seg opp visse meninger og har sine forhåpninger.

Bladet har et meget allsidig stoff. Det er dessuten vakkert og ganske oversiktlig oppsatt. Sammen med min bror, som er medlem av foreningen, løser jeg i hvert nummer kryssordet. Noen ganger må vi ta leksikonet fatt for

å klare de estiske navnene og det er en fryd å finne ut av det alt sammen.

Vennlig hilsen Mathilde Skarsvoll, Lillehammer.

Redaksjonen for Estlands-nytt har så ofte bedt om reaksjonar og innlegg at eg vil i alle fall senda nokre ord for å etterlysa meir litteratur og annan kultur i spaltene. No er det til dømes sær sers lenge sidan det har stadi dikt eller sovore stoff. Eg må be Byrkjemoen, som visst ikkje driv med omsetjing sjølv, at han set seg i samband med Turid Farbrege og Jørgen Sørli-Hansen. Dei har før skrivi omfram fine attdiktningar.

Og skal eg fyrst klaga litt, så tykkjer eg at bileta er svært småe. Når det er fine bilete, må ein kunna spandera ei halv eller jamvel ei heil bladsida!

Vyrdsam helsing Mattias Jensen, Bergen.

Fortsatt stort, men endret Estlands-engasjement i Hobøl.

Høsten 1991 slo ønsket om å gi en praktisk håndsrekning til naboer i øst også ned i Hobøl.

«Tilfeldighetene» ville at målet for engasjementet ble Røngu kommune, lengst sør i landet.

Gjennom mange faser i løpet av 6-års perioden, er arbeidet i dag konsentrert om å videreutvikle kontaktene på to områder: Skole og kirke.

Hobøl ungdomsskole og skolen i Røngu har ved flere anledninger lagt grunnlaget for videre samarbeid. Menighetene i Hobøl og Røngu kan også vise til konkrete resultater på forskjellige områder. Men kanskje spesielt innenfor dette området viser forskjellene seg.

Erfaringene viser vel at det er «nytt og farlig» for vanlige mennesker i ett nytt demokrati å ta på seg ansvar, og ta initiativ. I større grad enn hos oss i Norge står og faller det med hvordan presten takler sine oppgaver...

Både på skole- og kirkefronten skjedde det høsten 1997 viktige ting.

Jeg tror det er en fin prosess på gang når utviklingen går via hjelpeprogram til samarbeidsprosjekter. Vel vitende om at «dette ikke forandrer verden», vet jeg at for enkeltmennesker og grupper har det uendelig verdi. At det knyttes vennskapsbånd og troverdige kontakter, kan bli varige kanaler for å fremme forståelse for hverandres egenart og kultur.

Vennskap er aldri forgjeves!

Av Einar Gjønnes

Tomter i Hobøl kommune

Norske investeringar

Dei siste par åra har vist ein tydeleg auke både i Noregs handel med Estland og i norske investeringar i estiske føretak. Noreg er også blitt viktigare som handelspartner samtidig som Estland i dette forholdet har greidd å betra handelsbalansen ganske kraftig. Latvia og Lettland ligg derimot sørgjelig på minussida i forholdet til Noreg.

Estlands viktigaste handelspartner er som før Finland med stort forsprang. Nokså jamnsterke på andre og tredje plass kan me føra opp Russland og Sverige. Så er det eit hopp ned til Tyskland som igjen har ei klar leiing framfor Latvia, Litauen og Nederland. Noreg ligg på tolvteplass og klart sist av dei nordiske landa. (TF)

Kollektivtrafikken

Tallinn kostar buss- og trikkebilletten frå årsskiftet av 5 estiske kroner. Prosentvis gjekk tariffen opp 25 %. Og ikkje nok med det. Den prisen gjeld berre dersom ein kjøper billetten i førevegen. Løyser ein billett hos føraren, må ein ut med 7 krooni. Månadsbillett kostar 160 krooni og kvartalskort 390. Prisstiginga var eit sjokk for trafikantane, så bystyret lovar at prisane skal gjelda fram til år 2000. Den som lever, får sjå.

Og det blir på fleire måtar teke omsyn til folk med dårleg betalingsevne. Skuleelevar får månadskort for 60 krooni og studentar for 80 krooni. Foreldre med tre eller fleire barn får kjøpa månadskort til 65 krooni. Fritt reiser alle under 7 år og alle som har fylt 70 år, likeins uføre. Barn over 7 år reiser gratis dersom dei har minst to sysken. Følgjer du framleis med, eller har du hoppa av? (TF)

Reklame

Frå 1. januar er det i Estland fullstendig forbod mot all tobakksreklame. Alkoholreklame er forbode på gata og på framsida eller baksida av aviser og blad.

Samtidig er det igjen tillate å gjera reklame for alkoholhaldige drikker i radio og fjernsyn med det unntaket at drikkar sterkare enn 22 % kan ein berre gjera reklame for mellom klokka sju om morgonen og ni om kvelden. Svakare drikker kan ein gjera reklame for frå klokka åtte om kvelden til sju om morgonen.

Etter visse reglar kan fjernsynet no ta inn reklame for legemiddel. M.a. må midla vera registrerte i Estland. (TF)

Kriminalitet

Estarane er naturleg nok luta leie av alt pratet om stor kriminalitet i landet. Dei første åra etter gjenvunne sjølvstende kunne dei hevda at det skjedde saktens eitt og anna tidlegare òg, men sovjetpropagandaen skjulte alt negativt.

No har dei vore sjølvstendige lenge nok til å kunna laga statistikk og gjera samanlikningar over postsovjetisk periode. Det er kalde fakta at drygt halvparten av alle brotsverk blir gjorde i Tallinn. Samanlikna med året før hadde hovudstaden i fjor ein auke på ca. 25 %. Samtidig går oppklaringsprosenten nedover: i fjor berre 3 421 oppklaringar av godt og vel 21 000 brotsverk. Bak tredjeparten av dei oppklarte brotsverka stod det ungdommar i alderen 18–24 år. Andre stader i landet ligg oppklaringsprosenten kring 80.

Talet på politimenn i Tallinn, ca. 1500, er ikkje så ille. Kvaliteten er det verre med. Arbeidet blir usselt betalt, så yrket er ikkje ettertrakta blant dei som vil opp og fram – om dei ikkje finn utveggar til ekstraforteneste. Nyleg blei ein politimann frå Tallinn knepen på flyplassen i Helsingfors med to kilo kokain i bagasjen. Ein politimeister vart avslørt for utpressing av trafikk-syndarar.

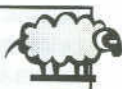
Om du no framfor feriesesongen planlegg estlandstur, skal du likevel ikkje uroa deg. Det var 2,5 millionar turistar i Estland i fjor. Av desse kom ca. 300 ut for hendingar som dei melde til politiet. Av desse igjen var dei fleste finnar som i drukken tilstand mista lom-meboka. Så dum har ikkje du tenkt å vera!?

I mars vedtok Rigikogu (nasjonalforsamlinga) ei lov som set utgangsforbod om natta i heile landet for ungdom under 16 år utan følge av vaksne. Det vart først grunngitt med aukande barnekriminalitet, sidan kom det ei offisiell presisering som hevda at føremålet var å hindra at barn skulle bli offer for brotsverk.

Økonomisk kriminalitet er den bransjen som no er i sterkast vekst. Om ein vil, kan ein sjå det som positivt at typen brotsverk endrar seg. Mord og annan valdsbruk har minka i høve til innbrot og tjuveri. Rekordåret var 1994 med 364 mord mot ca. 250 i 1997. Blant dei russiske innbyggjarane er mord relativt sett mykje vanlegare enn blant estarane. På mordtoppen finn me Narva der det bur nesten berre russarar.

Internasjonalt blir det lagt merke til at eit fleirtal i Rigikogu 18. mars avskaffa dødsstraffa. Det har mellom anna vore eit EU-krav. Medlemsskapsforhandlingane blir innleidde 31. mars. (TF)

Bortkomne sauer?

På seks år har sauetalet i Estland gått ned med drygt 100 000, frå 140 000 til 39 000. Estlands sauealslag (Eesti Lambakasvatajate Selts) ventar no at EU kan bli berginga for denne næringsgreina. EU støttar sauehald av fleire årsaker. Sauene gir ikkje berre kjøt; dei er miljøvennlege, og dei skaper arbeidsplassar i utkantar og ulende strok. (TF)

Linjetrafikk med båt
Tallinn - Drammen
Drammen - Tallinn

Containere og stykkgods

ScanNautic Drammen as

SHIPBROKERS • CLEARANCE • LINER AGENTS

Visiting adr.: Sven Haugesgt. 8

P.o. Box 540 • N-3002 Drammen

Tel.: 32 81 30 60 • Fax: 32 81 31 35 • Tlx.: 79 894 Nauti n

LOSING KRYSSORD

24.2 OG 17.5	N	PRESIDENT PLAGG	M	UTE TYNG- DE	G	KOMPO- NIST GUTT	T	TIDS- SKRIFT	A	RES- PEKT YTRET	S	EST AVIS
K	A	L	E	V	I	P	O	E	G	GJØN- GARNET	A	P
EPØS GRIN- ETE	S	U	R	E	NORSK FORF	I	B	S	E	N	STUDIE- HALV- ARET	O
S	J	E	I	K	TILTRØ- K- BEID	L	I	T	PRO- NOMEN HASTE	O	S	S
HØV- DING TRE	O	R	HEL- HET FISK	T	O	T	A	L	I	T	E	T
HANSA- BY	N	FUG- LEN	A	NULL	N	S	A	L	A	M	I	
T	A	L	L	I	N	MÅNE- FASE	N	E	MESTER- SKAP LEDD- ØYR	E	M	
FLI- RE	L	E	LEV- ERER	N	SLEM BOR	O	N	D	FRY- SE	I	S	E
UHYRER ESTISK BY	D	R	A	G	E	R	ARGE	S	I	N	T	E
R	A	K	V	E	R	E	GANG- STI	N	MØTES REP	S	E	S
NYTTE DYR	G	A	G	N	KØKE- KAR UTLØP	G	R	Y	T	E	R	DRINK
F	E	PREP- DE	I	LIKE ↓	O	AN- GREPET	A	T	A	K	E	T
NORSK BERG- STAD	R	Ø	R	O	S	NORTE	S	T	U	T	T	E

kryssord

ENSOM KJENT DIKT		SPRÅK- GRUPPE	PLAN- TE	PAR		LYD KVINNE- NAVN	NASJO- NAL- FOR- SAML.
STATS- MINIST.		MENS	TROR	BUKSE	KORN		
LEVE						DER- OVER STRØ	
				PLEDD	GRYN		
FOTB.- TRENER						URO	
PAKT							
UJEVN TRYKKE FISK		BERO- LIGE 1998		PLEIE FETT			
			LØSE PUGG			UTROP KORT	
BRUTAL FYR MERKE					OM- RÅDE		
				STRO- FE	DRAG FLOK- KEN		
REDET TIDL. PARTI		BAK- SIDE KAPUTT				FISK	
BÅT- FØR- ERE						BORT UT- TALTE	
	TONN KILO		REK- LAME		FRY- SE		TONE
DRIKK	BY PÅ ØY						

Her kommer ny kryssord fra Laurits Killingbergtrø som estlandsvenner kan bryne seg på. Løsningen bringer vi i neste nummer

Adresser og telefonnummer

Når ein ringjer til Estland frå Noreg, skal ein først tasta 00-372. Så legg ein til innanlandsk estisk retningsnummer (2 eller 6 for Tallinn, 7 for Tartu osv.). Til slutt abonnentnummer. Tallinn kan vera litt forvirrende på grunn av overgangen til digitalnummer og samtidig frå seks- til sjuisifra nummer. Dessutan nemner folk same typen nummer på ulike måtar, f.eks.: 123-456 eller 2-123-456.

Pass på når du kjem til Estland å kjøpa eit kort til telefonautomaten – om du har tenkt å ta telefonisk kontakt. Du får slike kort i alle kioskar og i ulike prisklassar frå EEK 30 og oppover.

Når ein ringjer frå Estland til Noreg, skal ein først tasta 8, deretter 00-47 og det norske abonnentnummeret på åtte siffer.

Når ein ringjer rikstelefon innanfor Estland, skal ein likeins først tasta 8 og deretter innanlandsk retningsnummer, Tallinn 2(2) eller 2(6), Tartu 27, Pärnu 244, Viljandi 243, Saaremaa 245, Haapsalu 247 osv.

I norske adresser er rekkjefølgja personnamn, gate, by, land. Sovjetisk (og tysk) vis var land, by, gate, person. Mange estlarar blandar desse måtane slik at det for oss ser nokså kaotisk ut og vi er usikre på kva som er kva. Det er den nordiske måten som vinn fram i Estland etter kvart.

Estlandsnytt tek ikkje ansvar for eventuelle feil i lista. Redaksjonen ber lesarane hjelpa til med ajourføring og komplettering og vil vurdere kva tid eller kor ofte lista skal koma på trykk. (TF)

Adresser i Estland:

Kgl. Norsk Ambassade (Norra saatkond), Harju 6, 4. korrus
EE 0001 Tallinn
tlf. 6-271 000
faks 6-271 001
e-post: noram@uninet.ee.
Ambassadør : Kai Olaf Lie.

Nordisk ministerråds informasjonskontor (Põhjamaade ministrite nõukogu infobüroo), Pikk 11
EE 0001 Tallinn
tlf. 6-406 626
faks 6-406 622
e-post: info@nmr.ee.

Nordisk ministerråds informasjonskontor (Põhjamaade ministrite nõukogu infobüroo), Raekoja plats 8
EE 2400 Tartu
tlf. 7-433 944
e-post: madis@nmr.ee.

Eesti instituut, Suur-Karja 14
Postkast 3469, EE 0001 Tallinn
tlf. 6-314 355
faks 6-314 356
e-post: einst@einst.ee.

Eesti-Norra Selts (Estisk-norsk foreining), leiar Eha Vain. Adresse, telefonnummer, faks og e-post som for Nordisk ministerråds informasjonskontor i Tallinn.

Tartu norra selts (Norsklaget i Tartu)
lagsleiar Gennadi Jagomägi
Pikk 76-16, EE 2400 Tartu
tlf. priv. 407 002.

**Retur av bladet til
Harald Ryeng,
2162 Brårud.**

Løssalgspris kr.15,-

Adresser i Noreg:

Estlands ambassade, Oscarsgate 26 B,
0244 Oslo, tlf. 22 59 98 02. Chargé
d'affairs Enno Turmen.

Eesti Selts Norras (Det estiske selskap i
Norge). Leiar og adresse: Tiit
Anderson, Ingierkollveien 45,
1410 Kolbotn, tlf. 66 80 87 40.

Estlandsforeningen i Rogaland, Postboks
581, 4001 Stavanger. Leiar: Harald
Hamre, Erlandsgata 12, 4010 Sta-
vanger, tlf. ktr. 51 52 60 35,
priv. 51 58 80 69, e-post:
harld.hamre@stavanger.museum.no.

Foreningen Norge-Baltikum (NoBa).
Leiar og adresse: Magnar H. Enebakk,
Gimle terrasse 9, 0264 Oslo,
tlf. 22 12 89 45, faks 22 12 89 48.

NORSK-ESTISK FORENING

(Norra-eesti ühing):

Leiar og adresse: Bjarne Stabæk,
Vannposten 3, 3040 Drammen,
tlf. ktr. 32 80 85 00, priv. 32 81 88 33,
e-post: bjarne.stabak@sadm.buskerud-
f.telemax.no.

Alle henvendelser om foreningssaker
rettes til lederen.

Henvendelser angående medlemsskap
(innmelding, adresseforandring, ut-
melding) rettes til

Harald Ryeng, 2162 Brårud.

**NEFs postgirokonto
0814 228 1830**

MEDLEMSSKAP I NORSK-ESTISK FORENING

**JA - JEG VIL BLI MEDLEM - SEND MEG INNMELDINGSGIRO
SENDES TIL:
NORSK-ESTISK FORENING
C/O HARALD RYENG, 2162 BRÅRUD**

NAVN:

ADRESSE:

POSTNR./STED:

NY ADRESSE VED ADRESSEFORANDRING:

☐ Hovedmedlem kr. 200,- ☐ Student/pensjonist kr. 60,- Kryss av for type medlemsskap